Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 30 АВГУСТ, 1980 ШУ. ● № 104 (6234). ● Мах 2 кепиг.

КАЗАХСТАНА КП ЦК ХИННА СОВЕЩАНИ

26 августа Казахстана КП ЦК совещани чаккхьилкхар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева.

Совещане дакъа лаьцар КПСС ЦК Политбюро члена, Казахстана Компарте ЦК хьалхарча секретара Д. А. Кунаева, республика Министрий Совета председатела заместителаша, Казахстана КП ЦК отделий заведующеша, республика министраша, парте обкомий хьалхарча секретараша, Казахстана халкъа депутатий областной Советий исполкомий председателаша.

Совещане балха юкъе дакъа лаьцар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата М. С. Горбачева, СССР Министрий Совета Председатела заместителa З. Н. Нуриева, КПСС ЦК членалла кандидата, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника А. М. Александрова, КПСС ЦК гIулакхий управляюще заместителa М. Е. Могилевеца.

Д. А. КУНАЕВА даь къамаьл

Ше къамаьл деш Д. А. Кунаева совещане доакъошхой, советски Казахстана беррига къахьегамхой цIергIа дег тIара баркал аьлар Леонид Ильич Брежнева. Казахски ССР а Казахстана Компарте а 60 шу дизаре хетадь цIей деадеча дакъа лаца варах.

Беррига мехка а санна карагIдаьннарашка диллача шийна тIара кхы йоацаш хилар Казахстана а иттлагIа пятилетка, аьлар цо дIахо.

Вайна бIаргагуш эргадоалаш латт эггара гаьнагIарча районий вахар, дикагIа оагIоразьа хувцамаш хиннад массанахьа.

Республика коммунисташ, беррига къахьегамхой дотуйла гIоьаьнна, хьинар чIоагIа айденна ба. ДукхагIча даькъе из дир КПСС ЦК июньски (1980 шера) Пленума итогаша, цу Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева аьча докладо.

Дукхача доакъосх латтича республика промышленносте, цун капитальни гIишлошъеча, юрта боахаме КПСС XXV съездой Казахстана Компарте XIV съездой белгалъяьча решенешка хьежжа доккхий хувцамаш хила а хиннад, хIана хулаш а латт.

БIарча хьаййцача республика промышленность толаме лоархIаьй пятилетка диъ шерей укх шера бархI беттой заданеех. Укх пятилетке керттера фондаш 30 миллиард сом алсамъяьннай. Цу юкъа промышленносто аракеца йолаьй 300 керда машин, механизм, прибор. Дикка дукхагIа аракийцад бахача наха оша товараш. Лакхбеннаб производства дикала боарам.

Цунца цхьаьна промышленноста цхьайолча предприятеша, гIишлонаша кхоачашьяц план. Цхьадолча доакъошка во найда эц Iилма - техническа прогресса карагIдаьннарех, кхоачам боллаш караерзаяц болх бе йолаьлийта мощносташ, белггала аьлча, планированеца, материально - технически Iалашонца дувзаденна кхоачамбоацараш дIадахар дукхагIча даькъе союзни инстанцех тийша да.

Д. А. Кунаева белгалдаькхар, капитальни гIишлошъяра республикански партийни организаце даим йоакхо еш хилар. Къаьстта белгалдаккха безам бар са, аьлар цо, Хьона, Леонид Ильич, июль юкъекхаьчача хана капитальни гIишлошъяра даькъе дувлийтача доккхийча гIалатех а кхоачамбоацарех а телефонаца къамаьл деш доашхаш Iа дийначул тIехьагIа, ерригача республикански партийни организаце хьинарца дукхагIча даькъе гIулакх дикагIча оагIоразьа тоаде вIашагIтIехьдаьнка хилар.

Д. А. Кунаева белгалдаьккхар юрта боахама дерригача доакъошка доккхий хувцамаш хинна хилар. Диъ шера Казахстано тIехьхоачашъяьй ялат дакхара план. Юкъера лаьрхIача кIара шера из даьккхад 27,5 миллион тонн е дIаяхача пятилетке даькхачул 27 процент дукхагIа. Цу шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера пачхьалкхенга дехкад 996,5 миллион пунт ялат. Из бахьанце пачхьалкхенга планал совгIа дехкад 235 миллион пунт е 3 миллион тонн 854 эзар пунт.

Тхона дика хов казахстански ялат вай мехка хIанз мел лоархIаме да, цунца дукха еза Даьхе гIадъягара деррига тхоай низаш дIалургда оаха.

Аттача хьалашка чуэцац укх шера ялат. Уж ерригa халонаш яле а укх шера миллиард пунт ялат лургда республико.

Хьайбай боахамах дувцаш Д. А. Кунаева белгалдаькхар, доакъара база дIахо чIоагIъяра ларда тIа из дакъа чIоагIа дегIадоаладяра республика партийни, советски, боахама организаша де мел эшар деш хилар. ДIахо цо аьлар, халкъа боахама кхыча доакъошка: бувзаме, Iилман культурай учреждений, унахцIено лорарга, торговле, быта служба балха тIа дика хувцамаш хиннад аьнна.

Беррига мехка санна, республике толаме кхоачашъеш латт къахьегамхой материальни хьал дIахо тоадара программа.

Республика юбилей еза ахча хана Казахстана партийни организаци гIерт эггара йоккхача событене — хургйолча КПСС XXVI съезди хьинарех кийчо яра къахьегамхой оарцагIбаха. ХIанз юкхьанцарча партийни организацешка чакхъюол отчеташ хоржамаш. Кастта дIайолалургья районий, городской, областной партийни конференцеш. КПСС ЦК июньски (1980 шера) Пленуме къамаьл деча хана новкъоста Л. И. Брежнева енача указанешка хьежжа бьча балха кIоаргга анализ, критика еча, кхоачамбоацараш дIадахара хьале чакхйоал отчетно - хоржамий кампани.

Парте XXVI съезда даха ма доаггIара накъадахара шерра социалистически яхь йоаржаьй республике. Казахстана къахьегамхой боахаме, культура, общественни вахара ерригача участкашка керда къахьегама толамаш дахарца из ди белгалдаккха лаьрхIа ба.

Цул тIехьагIа совещане доакъошхошта хьалхишка къамаьл дир массане а дегаш гIоздаьнна тIаьийцача новкъоста Л. И. Брежнева.

Л. И. БРЕЖНЕВА даь къамаьл

Совещане доакъошхошта КПСС ЦК Политбюро члений цIерагIара моаршал а делар уж даькъала а бийцар Леонид Ильич Брежнева.

ДIахо цо аьлар:

ТIехьара вай укхаза вIашагIкхейттадар 1976 шера сентябре. ИттлагIа пятилетка йолалуча хана дар из. ХIаьта кIанз из чакхйоалаш латт. Из майоаггIа чаккхьаккха а дIахочуь уйла е а ха хьакхаьчай.

КПСС Центральни Комитета хет Казахстана Компарте ЦК, цун бюрос, парте республика обкомаша экономически социальни дегIаахара вай планаш кхоачашъяра дукха а беркате а къахьегаш санна. ТIехьарча шерашка шо долча дукха хIама даьд промышленность, юрта боахам, городен юртен капитальни гIишлошъяр дегIадоаладара, халкъа оша товараш дукхагIа арахецара.

Тернам тIа а бахийта ладийгIар аз нов. Кунаева бьча хоамега. Укхаза аьнначо чIоагIбир, вай деррига халиъ санна, республика къахьегамхой а парте XXVI съезда бахха ма боаггIара накъабоагIаргхиларех бола са тешам.

Из кхоачашдара, шеко йоацаш, дика къахьега деза.

Эггара саготагIа дола декхар — укх шера а пачхьалкхена миллиард пунт ялат лулга. Сона гуш да оаш шоай торонаш цIенхаштта белгальялген из декхар шоаех бIубенна тIаэцилген. Хьалхе а дог тайша ва со дерригача советски халкъо из хоам геттара боккха доIам хулаш тIаэцаргхиларех. ТIаьийца декхар сийлеца кхоачашдолда оаш.

Вай вIашагIкхетарах тIа даьнн терках цхьадолча хоадам болча гIулакхаштех дешаштен тIаоза лоера.

ХьалхагIа юрта боахамах лаьца. Кхачан проблема къоастаяра кхы тIа а хьинарегIа къахьега деза вай. Къамаьл эггара хьалха ялатах лаьца да. Укхаза Казахстана ший керда дош оалалургдолаш санна хет.

Норма е лийрхIача миллиардин доазонга вай кхаьча даьннад аьнна ела йиш я. Карарча пятилеткарча ихаь шера пачхьалкхенна цхьаьца миллиард е пул дукхагIа а пунт ялат деннад оаш. Гучох, кердача доазонашка довла деза.

1976 шера пачхьалкхена оаш дIачуденнад 1 миллиард 200 миллион пунт, соахка — 1 миллиард 262 миллион пунт. Республика колхозаштен совхозаштен техникен удобренеши довттаелга хIара шера лакхлу.

Дукха ха йоацаш оаш дехарегIа ооха хьажа а хьежа тIаийцар Казахстанера тух доалла лаьттаьш карадерзададарах бола соцам. Гарттарча шерашка а тIехь 2 миллион гектар совгIа цу тайпара лаьттащ юкъедоаладе могаргда шоана. Дуген хьажкIаши йоаккхилга алсемдаккха торонаш я шун. Лаьтта леладара опыт дукхагIа хиннай шун.

Цудухьа моллагIдолча юкъерча шера пачхьалкхена кIезигагIа дале а 1 миллиард пунт ялат дIачулурга дIачIоагIделгах шеко йоацаш кхоачешдулургдола декхар хул. ХIаьта аьттув болча шерашка товарни ялат доаккхилга цу цифраел а, лехкагIа хила йиш йолаш да. Аз тIаьхьех шо, новкъостий, ялат дIако дукхагIа даккхаран из пачхьалкхенга дохкаран тIехь хьинаре болх боархабара. ШоллагIа дош — хьайбаш леладелгах. Дика да укх шера дулх, шура, фуаши тхан оаш дукхагIа даьккха хилар а цу дерригача хьокхамех ах шера план оаш тIехкхоачашъяр а.

Дале а цу отрасла гIулакхаш дукхагIа теркалде деза. Хьайбаш леладелга хIанз сихагIа дегIаккхувла могаш я Казахстан. Къаьстта белгалдоакках аз дулх дукхагIа доаккхилга дегIаккхувла дезилга.

ТIехьарча диъ шера шо долча 62 кг лакхденнад пачхьалкхенна дIачулуча доахана доазал. ХIанз республике гIолла 400 килограмм совгIа да из. Из во дац. Цхьабакъда Казахстана из кIезига да аргдар аз. ХIанзе а шо долча дукхача боахамаша доккхагIдола хьокхамаш доах.

Мехкарча бос болча металлурге лоархIамегIарча базех цаI а хинна дIаттай Казахстан. Деррига арахецача цIастах укхаза арахец 30 процент, цинк — 50 процент, даш — 70 процент совгIа. Цхьабакъда, цу участке шо долча цIенхаштара кхоачамбоацараш долаш да. Царех цхьадарий цIераш йоахаргья.

ЦIастен даша-цIенкови рудаши яхара йола мощносташ болх бе йолаялийтара 1976—1979 шерий заданеш ерригa а 86 процент мара кхоачашъяьнц. Вайна хоаш да капитальни гIишлош хьалъеча гIулакхий хьал тоадара де дезараш Казахстана Компарте ЦК деш хилар. Цу дешах лаьца са къамаьл хилар республикий кулгалхоцца. ХIаьта белгалдаккха дезаш да укх шера из гIулакх кIезига-дукха тоаденна хилар. Хьагучох, цу гIулакха тIехьа, хетаргахьа, ший тайпара лоархIам болаш хилар капитальни гIишлош хьалъеча миеслуча кхоачамбоацарий хьакъехьа республикай компарте ЦК, обкомий секретараща телефонаца са хинна [illegible].

ХIаьта а бос болча металлурге предприятеш хьалъечара гIулакхаш низъяло да. Укх шера ворхI бетта пайда ца эцаш йисай 24 миллион сома маьха капитальни вложенеш. ХIаьта цу юкъа цIаста руда доаккха мощносташ болх бе йолаялийтара плана ерригa а 25 процент мара кхоачашъяьнц. Ла мегаргдий из, новкъостий. Ерригa а 25 процент. Боккъалдар аьлча, аккха бола дIабоалабеш мара бац.

ГIишлош сихагIа хьалйийтара духьа КПСС ЦК, СССР Министрий Совето лаьрхIад Казахстанерча бос бола металлурге лоархIаме гIишлош хьалъеча 7 тIема-гIишлон отрядаш яхийта. Хьажаздаш, новкъостий, шоана кхы тIа а хьожадьча низех мамогга дикагIа пайда эца.

Iаьркача металлурге хьакъехьа аьлча, укхаза чIоагIа лоархIам болаш да Караганди комбинатера дах хьалъяьккхар, цо шера дала деза 375 эзар тонн кIай аьшк. ТIаккха мехка хьадаш дола аьшк цхьан аказзек дукхагIа хургда. Из чIоагIа эшаш да, белггала аьлча, вай консервни промышленносте балха тIа.

Шун лоархIамера участок я кIора промышленность. ДIадахача шера Казахстано белар 106 миллион тонн кIора, революци ялалехьа ерригача Россе луш хинначул дукха хIама ца эшнаш диазза дукхагIа. Укхаза керттера объект я Экибастузски доаго-ра-энергетически комплекс. Декхар сенах латт аьлча, из латт цу районе боаккха кIор дукхагIа а кулийташ укх гаргарча хана цун боарал 170 миллион тоннага кхоачейтилгах. Иштта хьалъе езаш я 5 йоккха кIовхала электростанци. Хоаш ма хилара дицалийта йиш яц цу районе наха чубахара дола цIенош сихагIа хьалде дезилга а.

Къаьстта дукха я шун химически промышленносте хьалъяьш яланза йола гIишлош. Нагахьа санна де дезараш ца дойл шу чакхдоалача хана уж кургьа 550 миллион сома маьха. Из хул шера йолча капиталовложеней планал 1,8-зза дукхагIа. Во да из, новкъостий. Декхар ду ал цох выводаш яр.

Кустанайски областе бIарча хьайцача соахка пачхьалкхенга дIачуделар 438 кг доазал дола хьайбаш, хIаьта Павлодарски — из 374 кг мара дацар. Шоана гуш ма хилара, хIара хьайбана тIара 60 килограмм гарта дулх доаду.

ХьалхагIа хиннача вай вIашагIкхетарашка вай белгал ма даккхара, йоккха резерв я жа леладелга. Цхьа шу хьалха, оаш могадеришка а хьежа, КПСС ЦК-ой СССР Министрий Советой тIаийцар «Казахски ССР жа леладелга дегIаккхувлара де дезарий хьакъехьа» яха лаьрхIа соцам. Республикана хьакъоастаяьй эшаш йола капиталовложенеш материальни ресурсаш, кхыдола новкъостал даьд. Оаха дог доаха, шоана хьалхашка оттадаь декхар — жен дукхал 50 млн. кертага кхоачаелга — толамна кхоачашдергхиларга.

Иштта, шеко йоацаш, дукхагIа теркам тIаьхийта беза хьайбаш лелададара дикала хьокхамашта. Гуш дар цхьаболачиа боллой доахана лохача продуктивностагех Iул юхаметтаоттадара долча кхоачамбоацарашнех дIаIемача санна хетолуш да.

Аз дувцар да Iаьсийи Iовхаргий кIезига хиларах: бIаь Iатта тIехь 60—65 Iасен бIаь жена тIехь 80 — 90 Iахаргий цхьаду шо долча. Уж хьонхаваш кхьметтел лохагIдола областаш а я. Сона хетачох, цунах мел доккха ве хул колхозаштен совхозаштен, пачхьалкхен а тIехь дувца эшаш а дац.

Дагадохал хиннар — Iатта тIехь Iаса доацаш висар ахархоча доккха вон укхара човк яр. ДIахо цу хьале дита йиш йиц из гIулакх. Специалисташцен хьайбаш лелaдеращцен дика къахьега, из хьал тоаде деза.

Промышленностах йола цхьайола замечанеш. Дика бет технически прогресс къоастеш йола отраслаш сихагIча боларегIа шо долча дегIаухаш хилар. ТIа-тIа болх бе йолалу, шоай лоархIамга диллача Казахстана болча боарамал тIех йола, керда объекташ. Царех я 500 эзар киловатт йола Экибастузски ГРЭС-1 цхьоалагIа энергоблок, дунен тIа йоккхагIйолча «Богатырь» яхача кIор боаллача моттигера, Соколовско-Сарбайски Донскойи лоаман-обогатительни комбинаташкара, Ермаковски Актюбински ферросплавий заводашкара, н. кх. дI. керда низалаш. Дика да цунна цхьаьна дукха фусамаши культурно-бытовой гIишлош хьалъяр а.

Доккха партийни пачхьалкхени лоархIам болаш гIуллакх да шоана Казахски ССР-е фосфорни промышленность дегIайоалдара кхы тIа а чакхдаха дезача гIуллакх бола партен правительствен соцам кхоачашбелга Iалашдар. Мехкарча юрта боахама — къаьстта шун республике дукха эшаш я уж фосфорни удобренеш. Цхьан дешаца аьлча, новкъостий, гIуллакхаш дукха да — тIехьатетта йиш йоаца гIуллакхаш.

Шу чакхдалалехьа кхы а дукха хIама де йиш я шоай ханнахьа пусковой объекташ болх бе йолаялийтара, хьалъяьлланза йолча гIишлойи дIаоттаяьланза йолча оборудованей объем кIезигьяра. ХIаьта цо эттагIа дIайолайийтаргья керда пятилеткана.

Боккъалдар аьлча, уж деррига декхараш чоалкане дац ала йиш яц. ТIатеха хIама доацаш ала йиш я уж кхоачашдера миллионаш болча наьха низаш оарцагIа даха дезаш хилар.

Из деррига а дикагIа мишта дергда? Хетачох, укхаза боккха къайленаш яц. Вайна из шикъ бовзий ба, дукхача шерашка йолча практикагIа техна ба из. Наха юкъе бу организаторски политически болх тоабар да из.

Декхар сенах латт аьлча из латт парте XXVI съезда хьалхарча, хIанз вай мехкарча болхлой, колхозой, интеллигенце патриотически хьинарах мамогга дикагIа пайда эцилгах. Чурча резервех дикагIа пайда эвара тIадерзадаь дIа мел доладаьр хьинаре хьаллаца деза. Из да кертердар.

Шоана хоаш да, тIахьожам чIовгIбарех кхоачашдаьраьна хьажарех дувзаденнача цхьадолча дешашка укх тIеххьарча хана КПСС Центральни Комитет хьежалга. Вай цун Iалашьяма боккха лоархIам бу. Оттаяь заданеш кхоачашьяра, пачхьалкхен дисциплина чIоагIа найса лелаяра даьнъе кадрашкара доагIар партийни хьисапе хьадехилга лакхде деза вай. ХIаьта из де деза даккхе латтар, доке латтар аьнна доацаш массанегара, ерригача эшелонашка — министерствашка кхачалца. Вай балха массе а йолча участкашка хила еза организованность, мел йоацаш массе а долча гIулакхашта тIехьа дисциплина йолаш.

Парте хIанзарча отчетно-хоржамий кампане де дезаш дар да организаторски политически болх эргабоккхаш тоабар. Нагахьа из кампани икетамца чакхйоаккхе, лаккхача боарамагIа ергья партийни собранеши конференцеш, цар боккха низ лургба боахамех культурий гIишлошъечен ерригача участкашкара гIулакхаш дIахо тоадара.

Отчеташ хоржамаш долча хана вIашагIйолка еза партийни организацешта кулгалдаре йола органаш. XI пятилетка заданеш кхоачашъяр Iалашдара даькъера керттера доал царна тIалаттаргда. Хьеха дезаш а дий цу органашка хоржаш барамаш эттаре сийдолашагIа барашка политически даькъе кхеташ бараш, инициативни коммуниста хилар мел лоархIам болаш да.

Казахстана Компартена чуйоагIа 700 эзар коммунист. Болаш я доккхий боахама - политически декхараш кхоачашдара даькъе мехкера опыт йола дика кадраш. Республикана хIанз хьалхашка латтача декхарех шо лоархIадергхиларах теш со. Дег тIара лов сона цу даькъе шун бизза аьттув балар.

Новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлага укхаза дакъа лоацаш хиннараша чIоагIа уйла тIаьхийта ла а дийгIар, цIаьа санна дукхкхаза дIаьхдаь деттача тIоаращца юкъагI а даьлар цун къамаьл.

Совещане къамаьлаш дир Казахстана Компарте цхьайолча обкомий хьалхарча секретараша. Цар белгалдаьккхар республика къахьегамхоша беррига мехкарчар санна Советски Союза Коммунистически парте, новкъост Л. И. Брежнев керте латтача КПСС ЦК Политбюро чурен арахьарен политика цхьанне санна массане а къоабалъеш хилар. Казахстана экономика, Iилма, культура даькъе даьха толамаш — КПСС хьаькъалеча ленински къаман политиках хьахиннар.

Совещане къамаьлаш дир парте Кустанайски обкома хьалхарча секретара А. М. Бородина, парте Джамбульски обкома хьалхарча секретара Х. Ш. Бектурганова, парте Актюбински обкома хьалхарча секретара В. А. Ливенцова, парте Кокчетавски обкома хьалхарча секретара О. С. Ку[illegible], Казахски ССР заготовкай министра М. Д. Даирова, парте Къилбаседа-Казахстански обкома хьалхарча секретара В. П. Демиденкос, парте Целиноградски обкома хьалхарча секретара Н. Е. Морозова.

Совещани чакхйоалаш Д. А. Кунаева аьлар:

Укхаза дакъа лоацаш мел барий цIерагIа тешам лу Хьона, Леонид Ильич, укхаза Iа даь хьехамаши указанеши оаха дIахо беча практически балха тIа хаддаза ларде лувцаргхиларех. Хиннача корта болча, пайданеча къамаьло шеко йоацаш новкъостал дергда социально-экономически даькъе республика дегIаккхувлара дола аргIанара декхараш толамца кхоачашде. Оаха массане а Хьона чIоагIа баркал оал укх совещание дакъа лацарах, массаза а Казахстана теркоеш йолча Центральни Комитета, цун Политбюрона, Хьона Хьайна, хьаьсара Леонид Ильич.

ТАСС.

ЗОВНЕ БЕКА, ГУРГАЛ!

Ши де даьлча вай беррига боахкача мехка массе шIинагашка санна, дешаре керда шу дIадолалургда Нохч - ГIалгIайчен школашка а. Коммунистически партен Советски правительстве эггара чIоагIагIа йоахо еча гIулакхех да вай кхуваш йоагIа тIехье дешара сердалонех кхеелга. Массане юкъара къахьегама политехнически йола советски школа халкъа образоване система лард а хинна дIаоттае яха сийлахь - воккхача В. И. Ленина васет дизза кхоачашдаьд вай мехка.

Цунна дола къаьгга цхьа тешал да советски Нохч - ГIалгIайчене халкъа образоване система дегIаяр. Революци ялалехьа дукхьал массеха юххьанцара школа мара ца хиннача Нохч-ГIалгIайчене дешар-йоазув хоаш нохчашта юкъе 1,71 процент, гIалгIаех — 4,03 процент нах мара хиннабац. Советий Iаьдал хоттдаьннача хьалхарча шерашка дена цатоьараш дукха долламе я, геттаре халача хьалашка ше йолламе а Даьхено цIьаьнха хIана кходанзар пачхьалъа Россе тIехьайнса хьанан йистош хиннача республикашка школаш, кхыйола дешара заведенеш хьалъяра. Цудухьа тахан вай республике болх беш я 490 гаргга юкъера дешар Iомаду школа, 24 лаьрххIа школа. Цига дешаш да 285 эзар совгIа бер. Цунца цхьана ший вузе, 12 техникумен училищен, 31 профессионально-технически училище хьинкъа боахама эшаш йола тайп-тайпара специалисташ караерзаю 45 эзар совгIча [illegible].

Республике дукха хIама даьд КПСС XXV съезда решенеши, школа балха хьалгьехьарча партен правительствен соцамаша дIа ма деха школьни гIулакх дIахо а эргадоаккхаш тоадара. Вай дикка дIахьалхашка даьннад массане а юкъара юкъера дешар Iомадара, школай материальни база чIоагIъяра, цун болх вахарца бувзара даькъе. Ма дарра аьлча, тахаярча дийнахьа бархI класс чакх мел яьхараш дIахо а дешаш ба, хьалхьь яьнна а хьалъе лоархIаш а я керда школаш. Иштта, укх шера шоай наIераш берайта хьеелл. Советски района Улус-Кертерча, Ведамара, Барзой-Мохк, Харачой юрташкарча, кхыйолча керда [illegible].

Советски школана хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI да кхуваш йоагIача тIехьена кIоарга знанеш аларца цхьаьна хагархой къахьегама кийчбелга а. Республика школашка дика опыт Iоальй дешархой общественно пайданеча балхах дIахьера. Из кхоачашдеча лоархIаме дакъа кхоач ерригача районашка вIашагIгIъехкача дешархой производственни бригадашкен дешархой къахьегама [illegible]. Тахан школа чакхйоахарех дукхачар кераерзаю царна вахаре накъаргйола тайп-тайпара болхлой профессеш. Иштта, укх шера школа чакхъяьхарех 5 эзар совгIча сага аттестатаща цхьана хьанийцар механизаторий, кхаш леладерий, хIамаш тегарий, электромонтерий, кхыйола говзалаш караерзаярех тешал ду удостоверенеш. Республике болх беш я пхиъ дешара-производственни комбинат. Уж вIашагIйоаххача, цар болх леррагIа вIашагIтIехьбоаккхача шоашкара даькъа юкъедихьад этташ йолча предприятешка. Керттера декхар сенах латт аьлча, из латт дешара кердача шера из керда гIулакх дIадоладаьча Iоаль дика опыт дIахо алсамъяьккхарахи гучадаьнна кхоачамбоацараш (дукхагIча даькъе уж дувзаденна да цу комбинатий дешара-материальни база чIоагIъе езаш хиларца) цIендаь дIадахарахи.

Кхуваш йоагIача тIехьена дешар хьехалга, царна коммунистически кхетам лулга эггара хьалха тийша да хьехархой профессиональни говзалах, цар общественни хьинарах. Кхойтта эзар совгIа саг ва республика педагогий йоккхача отриде. Царна юкъе ва 65 РСФСР а НГIАССР а школа заслуженни хьехархо, 150 совгIча хьехархочоа енай СССР ордена ши медалаши. Бахача наха юкъе кIезига бац, шоай хена вай мехка тайп-тайпарча городашкара эха а баьнна, дукхача шерашка вай лоаман мехка берашта дешар хьехара кхетам баларах шоай низ а хьинар а кхо да ду лах. Царех я МагIалбика районера Э. Я. Султыгова, Ачхой-Мартановски районера Г. М. Бексултанова, Назрановски районера Л. Д. Плиева, Шалински районе къахьегаш бола Ясеневичтар Ростислав Васильевичи Мария Нестеровнаи. Педагогически балха бизза говзанчаш, хьакъъале кхетамчаш хиларех республике шоай сий даьккхад хьехархоша А. З. Коригова, Э. Д. Басиева, С. М. Махмудова, Н. Р. Саидова, Г. А. Тютчева, дукхача кхычар.

Дешара кердача шера республика школашка шоай болх дукхьаьнха дIаболабергба 935 къоначо хьехархочо. Белгалдаккха доагIа школай кулгалхоша, партийни комитеташи моттигерча Советашеи цар къахьегама, вахара хьалаш хертIа вIашагIтIехьдаьккхара хьалхе а кийчо яьлга. Цхьабакъда царна фу эш хьожаш хила беза уж дIахорча хана а. Къаьстта йоакхо е еза арахьара тIабаьхкача специалистий хьашташ кхоачашдера.

«Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцам тIа кхы цIаьхха а хьалхадаьккхад, дешар хьехарех кхетам баларен процесс вIаши йоаза езалга, дешархой Iилман мировоззрени, лакха морально-политически оамалаш хьахилийтаран цар политически хьинар лакхдаран, общественностаца, дезалца бола школа бувзам чIоагIбара дIахо а тIатеIIа къахьега дезилга. Уж дезаш теркама юкъмоттиге лаьттар дукха ха йоацаш чакхйийнача хьехархой августовски конференцешка. Доккхий а бехктоахаме а дола уж декхараш кхоачашдера халкъа образоване органашта, школий коллективашта хоадам боллаш новкъостал де деза городской а районски а партийни комитеташа, моттигерча Советий исполкомашта, общественни организацешта.

Доккхий да советски школана карагIдаьнна хIамаш. Цхьабакъда хьалхашкахь да дукха деза керда мукъаш. Иштта, хIанз школашка юкъейоалаю дешара керда план. Цо торо лургья дешар хьехара идейно-политически а политехнически а достам чIоагIбе, хьехаш долча предметашта юкъе кхы тIа хьадда бувзамаш оттаде а программашта юкъера лоадам боада дешаш дIалаха а.

ДIадолалу дешара керда шу къаьстта белгала да вай деррига халкъ хьинсарча Коммунистически парте XXVI съезда даха ма доаггIа накъъадаха кийчлуш хиларца. Шеко яц дерригача халкъо парте съезда хеталь шерра йоаржаьча социалистически яхь юкъе а баха, Нохч-ГIалгIайчен халкъа образоване болхлоша дешара керда шу къоначa тIехьенна дешар хьехарен кхетам бахарен балха тIа керда толамаш дахарца белгалдоаккхаргхиларах. Дешара керда шу даькъала хилда дешархой а цар хьехархой а!

ДОАКЪАРГА ХЬЕЖЖА—ШУРЕН ДУЛХИ

Сога ткъо етт ба. Июль бутт чакхбоалаш хIара Iаттагара лаьрхIа вз яьнкха шура 1884 килограмм хилар планагIа йоагIар 1221 килограмм йолаш. Дукха а тIехкхоачашдир аз тIаийца декхараш. Бакъда цох кхоачамбаь Iс лага яц со. ХIаране керда торонаш лех, уж балха юкъейоалайойя аьттув баргба аьнна хет сона. Доахана шура дукхагIа лу шоаш дика нхабарга, шоашка дика хьажарга хьежжа.

Хадданза цар йоакхо еш, царна гIулакх деш хила еза доарка а скотник а. Чакхбоалача август бетта йIовхал латтарах доахана шура лаьгIйир. ТIаккха хIанз йIовхал йина йолаш шура алсамъяла йоагIа.

Балха тIа боккхача лоархIаме да шура яккхарга дIададар лоадар. Цу хьакъехьа торонаш лахар. Хетаргахьа доакъар кхом а ца беш доахана дуадарех хул шурийта дIадодар лакхдалар. Из хургдацар массе а тайпа доакъар кхом а беш дIадохийташ хилча, царех бизза пайда ийцача. Укхаза доагIаш да аьнна хет сона е масалаш доаладар. ДIадаха шу атта дацар: доакъари чан кхоачамбилла хиннадаларе, Iан тIехьIар а шиъ бетта долаш дола доакъар кходаь даларе, бIаьсти яла йолалуш из кхоачалургдацар. ХIаьта цу хана арадаьхача доахана дажа моттиг яцар, хьатIаьрьна буц яцар. Цу тайпара халача хьал тIа дисар доахан.

Iана юкъе а ца лохьяьча тайпара шура лохийр доахана, гIелделар, дулха йишар.

ХIанз эггара дукхагIа кийчдеча доакъарех йола силос йолаш я совхозе.

Мишат ХАБИЛЯЕВА, «Горец» яхача совхоза доярка.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: КОММУНИСТА ДОШИ ГlУЛАКХИ

КlАНТЕХ ДОЛЧА ДЕШАХ

Пхийтта шу хьалха цу поачой кхалсага цlи мlаар ва тоновин республика ерригача юртахоен городашкен. Нохч-Гlалгlайчеерча вайнаьхи кхалнаха юкъе эггара хьалхарча трактора «мур тиллар» Дудуркаева Каметас, хlаьта дукха ха ялалехьа кхалнаха юкъе республике эггара хьалха комбайнер а хилар цох. Кхыметтел йоккха опыт йолча, дукха хlама бlаргадайнача механизаторашта маlа наха дlалац цо тахан хьалхе. Хlаьта цу кхалсага бекха дезал ма бий — жарица пхьиа цо хьалхеду ях бер. Хьинаре къахьегарах Камета Анхадовнана енний Ленинен Октябрьски Революцен орденаш. Цунга а хьалхарчен шоллагlчен лагlан «Медаль материнства».

Дудуркаева — КПСС обкома член, дукхаза хийрнай из юртен районни Совета, Нохч - Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла. «Дог цlена, принципиальни сег а тха Камета», — оал цох наха.

Вайъдар баль хилалза даргдац. Общественни хьинташ хьалха а доахаш ший дараш дукхана а тlехьдахинахьа тийттад цо. Долчча тайпара аьлча, цхьабола маlа нах цlийлора шоай гlулакхаш вайнаьха кхалсага-коммунистачунца ниисдеча. Хlаьта «Правда» оагlонаш тlа кепатехача коммуниста доши гlулакхи» ахача уральски тонара С. Топоркова материала нравственни аспекте тlаьоар цул терхаш. Лохехьа газет дешаршта цо душ цу хьакъехьа кхьаделча шийна хетарех.

В. АРТЕМЕНКО.
(«Правда» корр.).

Пхийтталагlа тхоай совхоза кхашкара ялат чуйца льинай со. Долчча тайпара дlааргда аз: етта дацар ялат чуэца. Ялата хlара тони йоаккхача дукха хьацар дакка дезар аьнна а дацар, аз. Трактора е комбайна ко бе доалллача кхалсагага баьинабац тха мехка. Гlулакх кхы а тамашийнагlа хулар балха тlа лоаман кхалсаго маlа нах тlехьабитача. Цхьаккха хlама юхе ца дуташ сай низ мел ба болх бе lемай со. Хlаьта тха цхьабола маlа нах талмастта къахьегаш ба, бакъда фуннагlа - моллагlа дах а шовех турпалаш лархlийтара тlера ба. Цкъа тхо ялат чуэцаш доаххача хана комбайнера С. Исакова механика лерге а ваха аьлар: «Каметай комбайн ехалга хьайна хой — новкъостал ма делахь цунна».

Хьажал шо, фуд кlанта — яхье а ваьнна соца къуисачоа дагадоаллар! Из-м цу тайпара цаl хинна а lац. Соахка ялат чуэцача хьалхара моттиг лькхар аз, хlаьта яхьа хьалашка хьежжа аргlа йоацаш легковой автомашина эца бокъо яр са. Цу хана М. Дагаева, С. Исакова, ихьига массехк комбайнеро СССР юрта боахама Министерство кьахат яздир сона нарагlдаьнкар теша йиш йолаш дац аьлна. Цар йоахар маьро аьрда ялат а сона дlатlамадаьд, нагахьа санна аз хиннаьецаро Каметта хьалхадатташ хургьдацар. Совхозе кхы я ба йоахар сий де доагlаш бола механизатораш, пудукьа машина цунна йоагlаш а яц.

Малх хьежача къаьгача дийнахьа цlаьхха ди тохар санна хlама хилар юртхошта цу письмох. Совхозе комисси ера. Дийцачох, кхетадеш ма хиллара, цхьаккха а бакъхилаьзар. Цаl хилар нийса — са маро Эмеде комбайн тоевча гlо дора сона. Дика да-кх тlаккха! Дика лархlа мегаргдолаш дац ший сесаг совхозе дикагlболча механизатораштаюкъе хилар мара ловга. Дагадоххарагlа аьлча, тханцига чlоагlа хьаллоац дезала экипажаш: тамаш а яц, цар белггала аьлча, дикагlа а эффективнегlа а болх бу. Хала болх беш воалччча новкъости, къаьстта а кхалсага гlо дар, терко яр моллагlча маlача сага сий доакхаш дац?

Мадарра аьлча, «кlант» яхача деша халкъо маlан деча хана алхха дешали тlах аьнна хилари хинна ца leш бlаьха нравственни чулоацам: цlена дог-уйла, хоза гlуланхаш, кхалнаьха сий дар хила дезилга а белгалдоакх. Шоаш гlо а даш шоай нокъост - кхалсаг хьалхарча позицешка кхачарах доннхал де дезаш бола цхьабола маlа нах - комбайнераш цlаьхха жалобаш язъе хlана болабеннаб?

Хьалхахагlе а дlаала безам ба са. Из аз дувцар дийне а берригача маlача нахах доагlаш дац. Мадарра аьлча, дукхагlа бола маlа нах къахьегама, общественни а нахацарча гlулакхашка диллача бизза кlантий хила а хиннаб, хlанз болаш а ба. Дукха ха я сона, масала, «Гойтинский» совхоза къаьнагlа вола механизатор Адаев Вуказ вовза. Цун юрта хьалхара «Фордзон» кхаьчача хана, шоллас пурам ца лушше, Буказа хьалхара тракторист хилар. Из массаза хьалхарчарна юкъе хиннав. Ший товзал кхаь воlа дlаеннай цо. Хlаьта укх шера 75 шу даьннача шоай даьца цхьана ялат чуэцаш а хиннаш. Цlен да, массала санна, хьалха вар.

Е дукха ха йоацаш хиина укх тайпара хlама. Бийсална сийгах лотенний витаминни хьоар доаккха установка. Цунна юкхе уллаш хиннай молха санна декъача доакъара 240 тонн, массехк гlа мара гаьна доацаш нах баха цlеноош хиннад. Михьара льына цlи бlаргайча цхьабараш бехи хьийзаб, хlаьта механикха С. Табаева, ше вазара кхерам тlалатташе, агрегата тхов тlа хьаттlа а ийкка цlи йоаьй. Уж ба бизза кlантий!

Мадарра аьлча, республике кlантий болаш ба. Хlанз вай дувцар царех дац. Хетаргахьа, шоашта а ца хоаш, боккъонца болча кlантий, бизача наьха долчарна шоай гlулакхаши самалоашя таьнна таьна йолча маlача нихах да аз дуцар. Общественноста, партийни организацей царцарча откошенеех да аз дуцар, хlаьта цу хьакъехьа цlенхашта дувца а деза.

Къайла сенна кхухь: хlанз а наг-нагахьа мара вайнаьха кхалсаг яц механизаторски гlулакх хьаэшаш, хlаьта на хьаэпа лоархlальчоа тайп - тайпара халонаш, маlача наьха йоахираш духьала увтт. Тха совхозе тракторашт тlен комбайнаш тlи штурвальнеш йолаши lалаьмате дика къахьег аз Iомальча Дакаева Зинас, Мухадинова Люсяс, Назирова Тамарас. Совхоза кулгалхоша, коммунисташа чlоагlа сий ду кхалнаьха - механизаторий, хьинаре къахьегара мел аша хьалаш царна lалашде гlерт уж. Укх шера сона, масала, торжественни хьале енний керда «Нива», сона тlачlоагlъяьй лаьрхха машина. Цхьабакъда, цаl хилар сона новкъа: «хабараш ца хилийтар духьа» сон са марн тайп - тайпарча бригадашка хьожадийд. Эттача хьалага диллача из цхьаболчар кхетаде мегаш хlама да, бакъда са, моллагlа сага санна яхь ецаре аз а кхетадергдар. Сона хетачох натешам юкъебьхкха сага халахетар де дагlац.

Вешта аьлча, аьх тарлу укхаза дувцар алхха сайна болча аьттонах да, аьнна. Цудухьа дош шерагlа оттадергда вай. Каст - каста уйла ю аз: цхьабола тхе маlа нах балха тlа белгаль хlана балаш, пелинга тlа хlана кхув, кхалнахаца эзлел хlана ледадац? Белгалдаькха доагlаш совхоза партийни организаце во тохк дезаь нравственни климат, цунна из лертlадаккхара боагlгlача тайпара теркам бац. Цlенхашта критика е йоагlа юрта бахача наьха общественни уйла хьакхоллача коммунисташа беча балха а. Хlаьта юртарча Совето цу гlулакха геттара во пайда бц граждани сходех. Наьха хьинаре вахара позици кхоллара-тlахьлйхача КПСС XXV съезда решенешта тарлуш дий из деррига?

Кхетам бlаарах хоадам боллаш ца дуцаш дукха мотташ хул тханцига. Дагадоагlа сона, «Знание» республиканский обществос кийтальча «Алкоголь — сата моастагlа» яхача лекцега ладугlа дукха нах гулбе гlертаь яр партком. Фу хилар нох? Лекце тlа воашхаш дуцар Шираче Греце, юкъерча бlаьшерен Англе алкоголизмаца къовсам мишта лоаттабаьб. Цхьа дош дацар из болх тха республике мишта лелабу е мишта лелабе беза дуцаш.

Цу тайпарча лекцеца меттахьи воаккхалургий, масала, тха совхоза нормировщик С. Гайтемиров? Цхьан хана наха лоархlаш сага вар из. Кхыметтел партийни организацена керте латтош а вар. Цхьабакъда, велчига тlехьа ма ваьллиге а деррига кегаделар. Кхетадеш ма хиллира, тхо, коммунисташ да цу тайпарча нахаца хоадам боллаш болх бе безараш.

Тха партком, дукха кхыбараш лоалахошнаре, «Юбилейный» совхоза коммунистшкара, Iомабелча харцахьа хургдацар. Парте областной комитета член хиларах тарра, цу коллектива гlулакхаш кlоаргга тохкаш хиннай со. Цига яггара хьалха теркам тlаозар фуд аьлча, из да цу совхоза кулгалхоша, коммунисташа тlаоцача хlара решене экономически а кхетам балара а эффект терхальяр. Дисциплина толхаяь цхьаь цаl моттиг йитац ювца ца ювцаш. Кхетам балирца дувзадена дешаш, массаза яхар санна общественни мнене юкъмоттаге хуя, уж хаст - каста дуцц болхлой собранешка. Хlаьта ер да цох хьахинар — совхозе практически саг вац дисциплина толхаеш планах лоархlа ца веши.

Кулгалхоех къаьстта ала безам ба са. Дерригача гlуллакхашка диллача кхычарна масал толаш хила беза уж. Хlаьта укхаза цу тайпарча итташ болча партийни, советски, боахама болхлой цlераш яха ниш яр са, царех доккхал ду тха ерригача республикан. Цхьабакъда, сона хетачох, дукхьала дlаала деза коммунисташ сий дола цlи йорча йоахарех а.

Тханцига массанена дагадоагlа моттигера промышленноста республиканни министерство дукха паччахьалкхен ахча даарах дола дош. Цу ведомстверча нахе дийндар кхо миллион сомал совгlа, аулам даьрашта юкъебаьбар министерствана кулгалду болхлой. Хиннача министра Вузуртанова, цун заместителий, кхыча кулгалхой дешах йолча хlара томо уж цу ден тlа кхачара, уж нах моральни хlалакъхилара уйла яра дукха факташ лу.

Тlаккха фу ала йиш я трестах анонимкаш, яльо фабрика яьча «Плодопром» треста директор хиннача Н. Дахаев санна болча кулгалхоех. МоллагIа саг белгал а ваьнкхе ядде дезача письмой тематика оттаеш хиннай Дахаева, цул тlехьагlа кхоачашье аьле шийна карарча нелага а луш. Уж каьчатеш дlанхуХьийтар тайп - тайпарча инстанцешка. Бlаьш нах хулар йоахраш тохкаш. Iалаьмате дукха ха, паччахьалкхен рузкъа, физически низ боабора. Из а дацар Iа иха доккха хlама! Цу дерригие Iалаьмате доккха моральни зе дора. Цу тайпара «кlантий» цхьаккха бахьан а доацаш кулгаадеча балха тlа йlаьххача наха лелабарах болча бехктокхамах кlалхарйоала йиш йий партийни комитеташ?

Общественна доккха зе ду тханцига цхьаьнха хlама — шабашничествос. Хlара шера республикера кхычахьа болх бе дlаух 20 эзар гаргга саг. Царех дукхагlа бераш шоай бодх дlа а классе, деша дагlа бераш а йийне дlаух. Хlаьта аьхни тха кхашна хьажал шо — цига болх беш барех дукхагlа бараш кхалнах ба. Iай цар гlулних ду доаханна, бераш кхеду, хlаьта массанахьара цlалькхача «къайгаша» пелиг тохаш ха дlахьу.

Хьаьнала къахьегача наха дlадех шабашничествоца, хlамалг яккха гlертарашца, дер дайна леларашца лоаттабу къовсам чlоагlбелга, хlаьта хила а боагlаш раьза беш боагlача тайпара уж бехктокхаме ца оларе. Парте обкома цкъа гучадаьлар: Назрановски, Шалински, Гудермесски, Ачхой - Мартановски, Советски районашка цхьаннахьа болх ца беш ткъаьннетара ваьнна шоваьтсаьнега кхаччалца боах бе ха йола коммунист делаьга.

Лоамаи наьха дукха да дика lаьдалаш. Царех цаl — кхалсага, берий, гаргарча наьха сийдар. Тахан аз вайна гу гlа мел баьккхача. Тха трактористa коммуниста Ш. Алкаева ялх бер да. Хlаьта шийн зоша Ширваин трагически велча доа l де аьнне цуъ ялх бер а хьанийцар цо, хlанз уж хlама ца эшаш дахаш а да.

Бакъда йоикхо ир а гайптайнаре хуя. Тамаш я-кх Советски района Ушкалоевски юртсовета председателя Касумова дьр цхьане а къоалдойя. Цо юкхьанцари дешар дийша ший сесаг библиотека заведующелла хьожаьй, сесаг цlагlара гаьна ца яликтара книжкаш... ший цlигlа хьачуденад.

Цар а кхадолча а негативни гlулакхаша вай общественна доккха зе ду. Цудухьа хlара парторганизаце декхар — цу тайпара кхоачамбоараш ца хилийтара де мел эшар дар. Хургйолча отчетно - хоржамий собранешка, сона хетачох, доагlар хьадехар хlара а доацаш, хlаранегара хоадам боллаш дола доагlар хьадехнага дувцара теркам тlабахийта беза. КПСС XXVI съезд хьаллалехьа дагардар гуччаьа дlаюха аларо, вайна новкъарле ечунца хьада къовсим лоаттабаро гlо дерга нихa идейни нравственни кхетам лулга тоаде.

К. ДУДУРКАЕВА,
«Горячеточненский» совхоза механизатор, КПСС Нохч - Гlалгlай обкома член.
Нохч - Гlалгlай АССР. Грозненски район.
(28 августера «Правда»).

Пятилетка тlеххьарча шера дика къахьегаш хьайоагlа Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чакlдоаххача завода ЛЧ-35 яхача установка коллектив. Бархl бетта хлан хянаl дукха хьаlха кхоччаш а аь, хlинзалехьа планагlа лаьрхlачул совгlа цо арахийцай бlаьш эзараш соний маьхха мехкдаьтта продукци. КПСС XXVI съезда сийна дьржача социалистически яхье тlехьхьа хьоскаш доахаш бе операторий, коммунистически къахьегама ударникаш Нестеров Николай, Аулова Татьяна, Сигаев Виктор, кхыбараш.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехье) операторий Н. Нестеров, Т. Аулова В. Сигаев.

С. ХУГАЕВА сурт.

ПАРТИЙНИ ХРОНИКА

ХЬЕХАМЧИЙ СОВЕТ БОЛХ БЕШ Я

«Грознефтеоргсинтез» объединене производственно-товарни контора центральни заводской лабораторе коллектив йоккха еце а, хьехамчий совет вlашагlъеллай укхаза. Из кхетаде доагlа болх беш бола кагирхой царна юкъе кlезига да хиларца.

Къонача бокъонца бола доттагlийн цар балхех вахарен гlуланхий йоакхо ерашн санна белгалбаьннаб лабораторе коллективе А. Ф. Маркина, Ю. А. Сигаева, Т. С. Агафонова, Е. Д. Ларионова, Т. Ф. Липатова, кхыбараш. Царех цхьабарий балха стаж пенсе балара эшачул дикка совьяьннай.

Лабораторе хьехамчий совета керте латт С. А. Касьянов. Укх тlеххьарча хана къаьстта дукха къахьег совето балха тlа кагирхой кlезигагlа хушалургболаш гlулакх вlаштlехьдаккха гlерташ. Балха кагирхой хьайбера, уж балхара мукъаболийтара дешаш совета дикало дакъа а лоацаш къестаду. Партийни, профсоюзни организацешна дийи теркалду хьехамчий гlулакхаш шоаш социалистически яхьа итогаш еча хана. Хlаьта толашагlбола хьехамчий дукхаза сийлен грамоташ луш белгалбаьхаб производственно-товарни конторе партийни а профсоюзни а комитеташа.

— Тхо раьза да лабораторе хьехамчий совето беча балха, — аьлар НПК парткома секретара В. А. Абдулаева. — Цар къаьстта а дукха къахьег пробоотборщицаш балха тlа дlачlоагlбеш, цудукьа хlанз кlезигагlа хувцалу уж.

■

ПАЙДАНЕ СЕМИНАР

Укх деношка Грозненски швейни производственни объединене агитаторийи политинформаторийи семинар хилар. Цига дийцар «КПСС XXVI съезде дала кадоагlара накъадахара социалистически яхь поаржалрах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара де дезарех.

Семинаре къамел дьича объединене парткома секретара Л. Т. Селезневас белгалдаьккхар, объединене фабричин комитетои администрацеи хьалхленца «КПСС XXVI съезда — тхьаь ялх къахьегама вахта» яхача деннзагlа яхь дlайолаьлга а из болам объединене партком парте Грозненски горкомон къобалбаь тlайоалга а. Дlаадахача кlирагlа (25—29 августа) хьалхара вахта дlайнхьай цар къахьегамхоша.

Мехка коммунистий форума сийна тахан объединене коллективе шерра яржаш йолча социалистически яхьа идеологически lалашо яра де эшараш, из яхь лелира керда условеш дlайолийтара ходам йола декхараш хьалхашка оттадир политинформаторашта агитаторашта.

КПСС XXV, ВЛКСМ XVIII съездий решенеш кхоачаш1еш Грозненски районна партийни конференцех ког-гlортолга а еш 1980 шера а бlарчача пятилетка а планаш, тlанийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара района комсомольцашц кагирхойи тlабербеш, кхувш йоагlа тlехье советски наьха дикагlдолча гlулакхашца, къахьегама а патриотически а кхетамца хьалкхееш хоадамболла болх баьб Грозненски района комсомола комитето. Шера перспективни, квартала, бетта уттаеча планех бу ВЛКСМ комитето болх. ВЛКСМ райкома пленумашка, бюрошка комсомола вахара, кагирхой идейно-политически кхетам балара, боахамех культурен гlишлоша цуча комсомольцаша, кагирхойна дикагlа дакъа лацара дукхагlа эшаш дола дешаш дувцилта белгалдаьд балха плана тlа.

Цу балха юкхьанцарча комсомольски организацей гlулакхий тайп-тайпарча методаехи формаехи пайда эцаш, бюрошка комсомола комитетий отчеташка ладугl, пленумашка комсомольско-кагирхой коллективаш вlашагlйохкара, цар балха анализ яра, дешаш бола кагирхой ахкан болх бара лаьрхlа школай производственни бригадашта лесничестваштен юкъеозара дешаш дувц комсомола райкомо. Районе вlашагl а елла болх беш я 397 комсомолецаш къона болхлой юкъе вола 36 комсомольско-кагирхой коллектив, цу дикъе 227 доарка а йолаш.

Халкъа боахама доакъошка къаьст-къаьста комсомольско-кагирхой коллективашта юкъе социалистически яхь йоаржаара йола условеш отта а яь чlоагlъяьй ВЛКСМ райкомо. Керда вlашагlъехнерех хьайбай боахамашка 10, промышленносте 14, торговле 3, тракторно-полеводчески доакъар кийчдечен бригадашка 9 коллектив а къахьегама доккхий толамаш дахара тlехьа къовсам лоаттабеш. Хьайбай боахамашка бетта шоаза, ялаташ леладеча — балха халашка, промышленностех транспортен бетта цкъа ю яхьа итогаш.

Балха дика хьонхамаш доахаш я Ленина цlерагlча колхозерча Бзанева Малкана, «Грозненский молочный» совхозерча Айгумова Мархас, Шамиева Асмарта, «Старогрознефть» НГДУ № 4 йолча мехкдаьтта доаккхача цехерча Крусинский Сергей кулгалдеш йола комсомольско-кагирхой коллективаш.

Ялат чуэцача хана лаьрхlа шер-шера вlашагlъехх комсомольско-кагирхой агрегаташ. Масала соахка 52, укх шера 79 болх беш хилар уж района боахамашка. Соахка ялат чуэцача хьалхе лькхар 7419 центнер аьрдача «Атагинский» совхозерча къоначa коммуниста Дараев Оалхазара. Укх шера хьинаре къахьегаш ба комсомольско-кагирхой агрегатий членаш Зайнулаев Руслан, Хусейнов Руслан, цун воша къона коммунист Хусейнов Абузит, кхыбараш.

Аьханарча хапа производственни бригадашкарча лесничестверча балхашта юкъе а оза дешархошта къахьегама кхетам лу комсомола райкомо. Дешархой бригадай лесничестваш балха тlахьожам лоаттабу ВЛКСМ райкомо, секретара З. И. Шахидовас жоп а луш.

КОМСОМОЛА НИЗ — ПАРТИЙНИ КУЛГАЛДАРАХ

1979 шера 11700 тонн доакъара свеклаш, 3800 тонн ибаххаш хьалихеьй, 4600 тонн хьажкlаш хьаьеркай, 8504 тонн баьцадаараш чуденад, 30 эзар боабкшк, 130 эзар пхьагlиг лелаяьй, иштта лесничество 9 тонн модхий бийдал гульяьй ученически бригадай членаш болча дешархоше. Укх шера а 465 гектара тlа доакъара культураш, 78 гектара тlа баьцадаараш, 30 гектара тlа комсаш, 106 гектара тlа хьажкlаш, 21 гектара тlа соманш лелабеш ба дешархой. Иштта укх шера 40 эзар боабиш кхеяра дола социалистически декхараш тlайийцад цар.

Соахка укх шера дlаяхача хана комсомола райкомо дикка тоабаьб дикагlбола производственникаши дешаш бола кагирхойи ВЛКСМ мугlарашка хьачуийбара болх. Масала, 1978 шера района комсомольски организаце 6434 комсомолец хиннавали укх шера цхьоалагlча ливарага 7445 саг ва, вешта аьлча, шера 1011 саг керда хьайицав комсомоле, дукха а дукхагlбараш производствашкара болхлойи колхозхойи а болаш.

Района комсомола комитета чуйоагlа 123 юкхьанцара комсомольски организаци. Коммунисташ алсамбаьннаб цар секретарашта юкъе. Вешта аьлча, 59 комсомольски организацена кулгалдеш ба къона коммунисташ.

Района комсомольцаштен кагирхоштен юкъе дикка тоабеннаб идейно-кхетама болх. 1979—80 шерашка районе болх беш яр 720 комсомолецаш кагирхой дешаш хинна 26 политически экономически дешара кружок. Лакхера, йистеялаза лакхера образованни йолаш а КПСС членаши членалла кандидаташи болаш а ба берригa пропагандисташ.

Чlоагlа уйла тlайохийташ бу атеистически интернациональни кхетам балара болх. Районе болх беш я 29 «Атеист» яха кружок, 34 интернациональни доттагlалла клуб, вlашагlъеллай правови знаней университет.

Коммунистически ударник яха цlи лелаеш ва 324 комсомолец къона болхлой. Хlаьта из сийлен цlи лелае бокъо яккхара къовсам лоаттабеш ва 224 саг.

Тlеххьарча хана ВЛКСМ райкомо дикка чlоагlбаьб комсомольски организацей кхеза болчар гlулакхашта болча райисполкома комиссецара, РОВД инспекцецара бувзам, вlашагlъеллай бокъонаш телхаеча кхувш боагlараща лоаттабу къовсам чlоагlбара йола 26 педагогически отряд.

ВЛКСМ райкома пленумашка шозза дийцад кагирхошта коммунистически кхетам балара дош. Масала, соахка май бетта дийцар «КПСС XXV, ВЛКСМ XVIII съездаша дlадехарашка хьежжа дешархошта коммунистически кхетам баларах болча школай комсомольски организацей балхах» яха дош. Иштта из дош укх шера 21 мае дийцар комсомола райкома III пленуме а. Соахка 26 сентябре ВЛКСМ райкома IX пленуме дийцар «Профилактически болх дlахо тоабарахи кхеза бараша бокъонаш телхаяра духьала лоаттабу къовсам тоабарах долча района комсомольски организаце декхарехи» яха дош.

Цунца цхьана XXV районни партийни конференце соцам кхоачашбара дикъе дийза дисараши кхоачамбоадараши да ВЛКСМ райкома, цун бюро балхаца. Партийни конференце белгалдаькха декхараш кхоачашдара шоаш болх беш хиннабале а конференце решени йийцаяц комсомола райкома бюро тlа а пленуме а. Ерригача комсомольски организацей болх иргабоаккхаш тоаба вlаштlехьдаьннадац райкома. Устаяю яххача ханашка комсомольски собранеш яц, къахьегама дисциплина декхьяра, комсомольцийи кагирхойи общественно-политически хьинар лекхдара эшар дац, комсомольско-кагирхой коллективаш балха лерттlа кулгалдац «Гвардейский», «60 лет Октября», «Аргунский» совхозий, 1 Май цlерагlча колхоза, райбыткомбината, Долински, Виноградовски, Дочу-Борзоевски юкъерча школай, кхычахьа.

Райкоме а иштта юкхьанцарча комсомольски организацешка а эсала лоаттабу шоаш тlайийо решенеш кхоачашъяра тlахьожам. Масала, соахка иварь беттагара укх шера июль беттага кхаччалца йолча хана бюрос баьча балхах болча хоамага цкъа мара лаьдийгlадац комсомола райкомо. Хlаьта аьлха тlайидаь соцамаш кхоачашдарах пленумо е бюро членаши баьча хоамах йола сведенеш вlалла йолаш а яц райкоме.

Кхоачамбоацараш да комсомольций учет лелаеча а. Кхыча предприятешка, организацешка балха дlабаха, кхьметтел районера дlабаха комсомольцаш учетера дукхача хана дlа ца боалаш хул цхьаболча комсомольски организацешка. Уж лакхе белгалдаьхараш теркаме эца деза комсомола райкомо.

Шеко яц, КПСС XXVI съезда накъаболхача района комсомольцашеи кагирхошек дешача, болх беча шоай хьинар дикка айдергхиларах.

Х. ДЕНИЕВ,
КПСС Грозненски райкома орготдела заведующа.

Тlехьабусараш боацаш бе болх

КЕРДА КОТАЛОНАШ ЙОАХАРГЬЯ

«Грознефть» объединене коллективо ший хьинар лаьгl ца долийташ къахьег пятилетка тlеххьарча шера а. Мехкдаьтта даккхара ворхl бетта план дикка тlехкхоачашъяьй цо. Паччахьалкхен планагlа лаьрхlачул совгlа цо даьнкхад 21 эзар тонн «lаьржа дошув», 25,3 миллион кубически метр газа. Мехкдаьтта запасаш дегlаккхулара план а толамца кхоачашъяьй цо. Мехкдаьттен гази аккхара ворхl бетта план тlехкхоачашъярах вlаштlехьдаьлар заданел совгlа цхьа миллионни 488 эзарн сома маьхха товарни продукци маьхала яккха, планал совгlа паччахьалкхенна пайда бе. Укх шера мехкдаьттахоша берриге баь пайда 730 эзар совгlа сом да.

Керттерча лоstамагlа объединене коллективо беш бола болх ба ма могга дукхагlа лаьттан ченашкара мехкдаьтта доаккхилга, къаьнача фонда скважинех биззаш кхетамцен пайда ийбелга, мехкдаьттен гази хьагул а еш, кийчъеш, дlанхахьийтара йола система арга а йоахаш товелга, нефтепроводаш мукх ца ийтара, цар чу тух, кlув ца бижийтара къовсам лоаттабелга, кхыдараш. Цу гlулакха тlаерзаьь дукха мероприятеш чакхьяьхай объединене. Цо торо хилийтар къаьнача моттигашкара доаха «lаьржа дошув» кlезиг ца далийта.

Лаьттан ченашкара доаккха мехкдаьтта тlакхетийтара тlаерзаьь 120 геолого - технически мероприяти чакхьяьккхай укх шера, планагlа чакхьаккха езаш хиннар 76 мероприяти мара йоацича. Уж чакхьяхарах тlаккхийттамехкдаьтта 34,4 эзар тонн я, 28 эзар тонн мехкдаьтта тlаккхийттад гидрофобни кислотни эмульсеца кlоаргача скважинашта обработка ярах.

1980 шера дlахо а балхаш деш да опытно - промышленни кердача методегlа тlоанашта физико - химически низ тlалоаттабара. Лаьттан кlалхара оборудовании призабойни зонеи асфальто-смолисти веществаех цlенъяра 32 скважино - операци яьй, планагlа е езаш хиннар 22 мара йоацича. Из бахьан долаш тlаккхийтта мехкдаьтта ялх эзар тонн хилар. Кlоарга дадача мехкдаьтта тlоанашта серни кислотаца обработка яра балхаш дlахо а деш да.

Къаьстта дукха балхаш даьд къаьнача фондах йола скважинаш тоеш, хlана аьлча мехкдаьтта производства керттера рузкъа лоархlаш я уж. Ткъаь шин бригадо укх шера капитальни ремонт яьй 95 скважинана, хlаьта 19 бригадо текущи ремонт 2720 совгlа йолча скважинаца, скважинашта еш йола ремонт хьалха еш хиннарел дукха а дикагlа я. Масала, насосни фонда скважинаша ремонт яьчул тlехьагlа кхы ремонт ца еш 108 дийнахьен буси болх бу, планагlа бе безаш бар 98 дийнахьен буси мара боацача. Мехкдаьтта тlоанашта низ тlалоаттабара скважинашка чудахийтад 6623 эзар кубически метр хий, из хул планагlа лаьрхlачул дикка дукхагlа. Из бахьан долаш тlаккхийттар 1588 эзар тонн мехкдаьтта.

Иттлагlча пятилетка тlехьарча шера хьалхарча ялх бетта «Грознефть» объединена чуйоагlача мехкдаьттен гази йоахача предприятешка болх ца беш лаьтта 13 скважина юха а болх бе йолалийтай, планагlа болх бе йолалийта езаш хиннар ийс мара йоацача. Хьалхарча аз шера уж болх бе йолалийтарах тlакхета дезаш хиннар 8 4 эзар тонн мехкдаьтта мара доаьича тlаккхийттар 34.96 эзар тонн да.

Лаьттан ченашкара доаккхаш дола мехкдаьтта дикагlа хилийтара «Малгобекнефть» НГДУ вlашагlа а елла болх бе йолалийтар укх шера ШН-6, 3 яха блочни нагреватель, цо вlаштlехьдалийтар скважинаша луш долча мехкдаьттаца цхьа процент мара хий уврядоацаш гlулакх де. «Старогрознефть» НГДУ чакхьаьнкха йолаьй Хаян - Кортовски товарне паркера мехкдаьтта кийчдара дикал лаккьяра тlаерзаьь йола хьадда мероприятеш. Уж йиззи чакхьячара Волгоградера хьаснай 10 теплообменник, иштта вlашагlболла болабаь мехкдаьтта кийчдара технологена эна кхы а ши ай.

Объединене чlоагlа йоакхо еш а дегlаккхулаш а я автоматизированни хьисапе управлени яра йола система. Ер пятилетка йолаелча дена комплексно автоматизаци яьй кхаь мехкдаьтта промыслана, ер шу чаккдалалехьа кхы цхьаькха промыслана я ерг ья из. «Спутник» яха группови замерни установкаш болх бе а йолайолийташ тlехкlоаргача скважинашкара хьадоагlа мехкдаьттен гази хьагулдара йолча системана реконструкци яьй. Цо торо хилийтай зехьа доши дола мехкдаьттен гази дикка кlезигде. Укх шера хьалхарча ах шера болх бе йолалийтай «Спутник» яха ши установка.

Мехкдаьттахоша паччахьалкхен плани тlайийца декхараши толамца кхоачашдеш хилар дувзадена да социалистически яхь кхетамца вlаштlехьъяккхарца. Укх тlеххьарча шерашка объединене специаппарато, партийни, профсоюзни организацешта дукха балхаш даьд социалистически яхь дикагlа вlаштlехьъяккхара. Цу дакъе цхьайолча участкашка ийслуш хинна формализм дlаяккхара, планироваши эргаьккха тоаяра, хlара болхлочоа хаьдда йола задани ялара, яхье баьннараша дакхачи толамий хан - ханахьа итогаш а еш, хьалхалаттараши тlехьабусараши бовзийтара. Цхьаккха участок, цхьаккха структурни подразделени е болхло вац яхь юкъе ца озаш. Иштта яхь вlаштlехьъяккхарах мехкдаьттахоша хlара бетта плани тlайийца декхараши тlехкхоачашду. Вlаштта кхаь шера «Грознефть» НГДУ мехкдаьттахоша делаю СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства, мехкдаьттаи газовни промышленноста болхлой профсоюза ЦК карара кара тела Цlе байракх, цкъа санна дукхаза а яьхай цар КПСС обкома, Нохч - Гlалгlай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела Цlе байракх.

«Хlара балха денна — дикала Знак'», «Тlехьабусараш боацаш бе болх», «Пятилетка планаш — В. И. Ленин вяь 110 шу дузача денга» яхача девизагlа шерра яхье баьнна хиннача мехкдаьттахоша укх шера юкхьанца дена дика къахьег. Укх шера 23 апрелага кхачалехьа пхе шера план кхоачашъярах рапорт делар керттерча профессех йолча 31 бригадо. 275 болхлочо. Иштта пхе шера план ханал дукха хьалха кхоачашйир «Старогрознефть», «Сунжанефть» НГДУ коллективаша.

Мехкдаьттахоша шерра социалистически яхь а йоаржаь тlегlертта къовсам лоаттабу коммунистически къахьегама сийлен цlи яккхара. Цу яхье хьинаре дакъа лоацаш ва 15 эзар болхло, 18 предприяти, 137 цехи участоки, керттерча профессех йола 170 бригада, лоацца аьлча, берриге къахьегаш болча мехкдаьттахоех 78 процент бараш цу яхье дакъа лоацаш я.

Коммунистически къахьегама сийлен цlи еннай «Грознефтегаз» НГУ, 53 цеха, участки, 76 бригада коллективашта, хlаьта коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи лелаеш ва 9,5 эзар саг.

Шоаш лаьха къахьегама толамаш тlа - тlа тоадеш къа а хьегаш, КПСС XXVI съезда, «Грознефть» объединена Ленина орден енна 50 шу дузача денна сийленца накъабахара доккхий декхараш тlайийцад мехкдаьттахоша.

З. СИЗОВА,
«Грознефть» объединене НИС-а социалистически яхьа отдела начальника.

ХЬАЖКӀАШ ДИКА ХЬИЙКЪАЙ

ХӀинз ялата шоллагӀа хьувкъам — хьажкӀаш чуэца йолальй Сунженски района Ленина цӀерагӀча колхоза механизаторашна. Дадаев Адама кулгалдеча бригаде 280 гектара тӀа кхиьй иа культура.

Ала деза, колхоза хьажкӀаш дӀайийна кхаш хий дуллаш доацилга. ХӀаьта а шоай торонаш гуш болча нехотрядий къахьегамхоша, КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева июльски (1980 шера) Пленуме дахьча къамаьла жоп а луш, хӀара гектара тӀера 40 центнер фуалъяьхха хьажкӀаш яха дош делар, планагӀа 28 центнер мара якха ца езача.

ХӀаьта хӀинз цу культура чуэцаш болча хьувкъамо тешал ду шоаш тӀайица лакха декхар колхоза къахьегамхоша толамца кхоачашдерехиларах.

Тхо да Дадаев Адама бригада кхай тӀа. Цига кийсбелар тхона колхоза председатель Чилаев Шудин, парткома секретарь Ирбанев Юсап, хьажкӀаш кхееш вола звеньевой Цехоев Саид-Мухьмад.

— Укх шера 160 гектара тӀа дӀайийра тха звенос венгерски гибрид ССК-383 яха хьажкӀаш, керда индустриальни метод юкъе а йоалаь, — яхаш дувц Цехоева.

— Дика къахьийгар са звеноцарча болхлоша Полищук Николая, Кагиров Муъсас, Джаубатыров Сулъяна. Оаха дӀайийна венгерски гибрид кхыча сортел 30—40 хьалхагӀа кхоач. ХӀаьта 120 гектара тӀа дӀайийна Одесская-10 яха хьажкӀаш хӀанз а кхачанза я. Ераш чуйица тхо доаллаше а кхачаргья уж а. Оаха дош деннад 6—8 дийнахьа ерригa 160 гектара тӀара хьажкӀаш чуйица яха лелна.

Пхи комбайн я кхай тӀа хьажкӀаш чуэцаш. Цигара хьатта 10 лафетаца хьажкӀаш дӀакхухьаш пхиъ тракторист ва болх беш. ХӀаьта силоса лаьрхӀа аьта гӀадамаш машинашца дӀакхуль.

Сихен динен бу болх комбайнераша, трактористаша, кхыча болхлоша. ХӀаьта къаьстта хьинарc къахьег комбайнераша Элиханов Вахас, Полищук Николая, Арсанукаев Жалила, Кагиров Муъсас, Висайтов Салас, трактористаша - комсомолаша Ажигов Сулеймана, Какиев Руслана. Балха норма юкъера лаьрхӀача 120—130 процент кхоачаш ца еш ди дӀададхийтац царех хӀаранe. Хьалхерча девошке а денз хьалхле лелаеш хьавоагӀа Полищук Николай. 4 гектара тӀара нормагӀа хьажкӀаш чуэца езача 6 гектара тӀара чуэц цо.

Але хӀама доапаш дика вӀаштӀехьбаьккхаб механизаторий болх. Ева техника тоаеш ба механик Капаев Докка, сварщик - комсомолец Акуев Илья. Дукха а дика а къахьег цар хӀара дийнахьа.

ЙоагӀа йоахо лаьй колхоза кулгалхоша наьха балхаца ра моральни материальни безам совбаккхара. Комбайнераштa, трактористашта, шоферашта юкъе яржача лаьхьа итог хӀара кхаь дийнахьа ю. Хьалхарен шоллагӀен моттигаш яьхача къахьегамхошта ахчан премеш яу, цар сийна колхоза контора хьалхашка цӀе байракх айю. «Молнеш» арахец. Цул совгӀа. ӀуйрийнеЙ делкъийнеЙ шоаза кхай тӀа кхача бахь хьажкӀаш чуэцача наха. Шоай еча йоакхоша раьза ба механизаторaш. Делкъайна хӀама дуача хана а совцац комбайнаш. Комбайнерий помощникаш хул цу юкъа комбайнашца.

ЧӀоагӀа теркам тӀабоккийт боахаме хьажкӀаш ца йойтацара, уж кулга цӀена боацача нахах лоралра. хӀона аьтча уж хьажкӀаш фуна лаьрхӀа я. Цул совгӀа хӀара тонних, 170 сом ахча а эц колхозхоша. Тракторен лафеташ тӀара Ӏолийга, чуэцача хана гӀадамех яхкийса хьажкӀаш лехьаеш хӀара дийнахьа, унказа болх беш дешархой хул. Кхай тӀара хьатта бодача наьъа тӀа шиннахьа а цул совгӀа кхай тӀа а колхоза халкъа контролерий посташ я. Царна кулгалду Дадаев Адама.

Иштта, укх шера шоаш лаьрхӀар толамца кхоачашдар духьа къахьегаш ба колхоза механизаторaш, трактористаш, кхыбола болхлой. 25 августе уж чуйица баьлар 66 гектара тӀара хьажкӀаш. ХӀара гектара тӀара яьлар томараш тӀехьа 70 центнер.

А. САГОВ.

11-ча ПЯТИЛЕТКА ЧОТАГӀА

ШоллагӀча гӀулакхе кертера дар да: шийна балха моттиг лораелга. из езеш хилар. ГӀулакх иштта хилча мара тардац къахьегама толам боаккхилга, цун доккхий хьокхамаш хулилга. Ма дарра аьлча, ше беча балха иштта юкъмоттиге хила декхарийла ва хӀара саг.

«Гехинский» совхозе болча хьайбаш леладерашта юкъе веза а везаш цӀи йоаккх Исаков Ӏалавдина. Дукха цераш дӀаделар цо шоай боахаме хьайбаш леладеча гӀулакха.

Дулха кхоебаш дола къона хьайбаш леладе а Ӏалашде а атта дац. Къаьстта хала да из гӀулакх лоажаи даьгӀенашка уж леладе дезаш хилча.

Дукха халонаш я белгалдаьча цхьан хӀаман дӀакхачара ла езаш яраш. Исаков скотник ва. ИттлагӀча пятилетке план ханал хьалха кхоачашъяра яьржача социалистически кхье хьинаре дакъа лаьцар цо. Совхозе тешар цо шийдош динза кхоачашдергхиларах, хӀана аьлча из цӀаккха Ӏинйнавац ше кхоачашдергда аьнар кхоачаш ца деш. Дукха хьайбаш дар цо дӀадахача шера леладеш хиниараш, кхы кӀезигагӀа дац унх шера а.

ТӀаккха къахьегама хьокхамаш мишта цун? МоллагӀа хьайбаш леладеш вар хьогаргнолаш дика да цун гӀуланхаш. Цо леладу хьайбаш деннеи-буси кхьбача хӀаранена 680 грамм дозал ӀотӀакхета дезаш дар. Из тоъал лахха хьонкам бар, хӀана аьлча иштта доахан дорстадара дукха гӀулакхаш эшар. ХӀаьта а ерригача торонех биэза пайда а эцаш, хӀара бежана деннеи-буси 709 грамм дозал ӀотӀакхетаргйолаш кхаба лаьрхӀад цо хьайбаш.

Пятилетка чакхдаьннача диъ шера шийна ховр, хьинар, балха опыт, дерриге а дӀаделар цо ше денна дош кхоачашдера. Хьийга къа зехьа довнзар. ХӀара бежана деннеи-буси тӀакхийтта дулх 810 грамм хилар.

С. МАДАГОВ.

ЯКУТСКИ АССР. Къулбехьен Якути — лаьттан кӀал йоакхача оалхазий газз. Юллаш даттача Байкало - Амурски магистрало цу моттигах йоакха промышленни зона ю.

Къулбехьен Якуте боалла кхерий кӀор 40 миллиард тонн боарам болаш ба, хӀинта цунах дх кокс хулаш я болаш.

Нерюнгрински разрез — хӀана укх сахьате БАМа индустриальни зонера хьалхара а йоккхагӀа а лоарӀаш я. Из бассейн — йоккхалга дилача цхьа Кузбасс дӀадаьлча шоллагӀа я. Кокс йолача дикача кӀора 70 метр сомал дола тӀешиш лаьттан тӀакхенца гаргга дода. Тында — Берквтит яхача хӀинз болх беш йолча лемегӀа хӀаналехье а дӀакхьийтай якутски кӀора хьалхара миллион тонн. ШоллагӀа миллион йоданьй кӀорбоахарашa. Нерюнгрински кӀора разреза ерригача бригадашка, смеланика яьржай хӀана хургйолча КПСС XXVI съезда хетаяь социалистически лхь. тӀайийнад декхарӀдола социалистически декхараш.

СУРТАШ ТӀА (лакхехьа): экскаваторщика С. Г. Усольцева бригадас декхар тӀайийнад шахтера Ди хьатӀакхочаш шера кхал кхоачашье аьнна. КПСС XXVI съезда сийна укх шера кланал совгӀа 1 миллион кубометр кӀор мукъабоаккхаш тӀера лаьтта дӀадаккха. Аьрдехьара аьттехьа В. А. Артиньев, бригадир С. Г. Усольцев, А. Г. Корошкевич, Ф. П. Золото, А. П. Шитиков; лохехьа — Нерюнгрински кӀора разреза деш хатта кӀора тӀера хьатта дӀадаккхара балхаш.

В. МАРИКОВСКЕ сурташ.

ТАСС фотохроника.

ФУД ХИШ ЦА ДЕХКАР БАХЬАН?

Кхашка хиш дехкилга юртбоахама культурий хьувкъам айбара йоакха резерв йола хов массанена а, бакъда, берриги а специалисташ бац цох биэза пайда эцаш.

Сунженски района XIX партсъезда цӀерагӀча колхозе 344 гектара тӀа дӀадийна баьцадаараши 250 гектар тӀа дӀайийна дукхача шерашка тӀаювла баьцаш хиш дехкаш я. Баьцадаараьта планагӀа яххаза хий дила дезар, бакъда, унхаза кхоаза мара дилладац. ХӀаьта дукхача шерашка тӀаювлача баьцашта хьалха дуллаш дола хий июль бутт чакхбоаллаш мара диллаизар. Цудухьа тамаш яц баьцадарий хьувкъам планочул дикка лохагӀа хилар. ХӀаьта баьцаш а йиш йолчул шоза кӀезигагӀа кийчъяьй.

Колхоза кулгалхоштен специалисташтен дӀахайтадар хиш дехкара теамаш лоха йолга, из гӀулакх дийцай юрта боахама министерства коллеге, цӀенхаштта, бекх баьккхабар правлене председатела А. Коротицкех. Бакъда, гӀулакх дикагӀча оагӀорахьа дукха хувцаденна боля бац.

Колхоза задани тӀехьар ялат дӀадургдолча 400 гектара тӀа вегетационни хий дилла, аьнна. Из задани а 20 процент мара кхоачашъяьяц. ДӀахо йодача хама кхы гӀулакх тоа ца дойя, боахамо кхашка тӀоадал Ӏоаира план кхоачаш ца еш йисар кхерам ...

Кхы дикагӀа гӀулакхаш дац лоаадаларча Кирова цӀерагӀча колхозе а. Баьцадараштен дукхача шерашка тӀаювлача баьцаштен дилла деза хий дукха тӀехьадаьнка диллад укхаза. Доакъар а Ӏалашде дезаш хинначул кӀезига Ӏалашдаьд. ХӀанз цхьаккха хӀана дац кхашка дикка тӀоадал Ӏоаеш хий диллара новкъарле еш. Гурахьа дӀадийна ялаташ чуйица даьнна дукха ха я, хиш дехкача каналашка шорта хий да. бакъда, из Кирова цӀерагӀча колхоза кхашка а ца додаш. юкегӀолаа тӀехьдаьнна Ӏодода.

Цхьакка а да. Цу колхозашка 1216 гектар йолча кхашка хий ца дулла ши шу совгӀа ха я. Царех 826 гектар XIX партсъезда цӀерагӀча колхозе да, 390 — Кирова цӀерагӀча колхозе.

Цу гӀулакха эгара хьалхе бехке я «Чеченингушводстрой» управлени. Цар Карабулакски распределитель дукха кхоачамбоацараш а долаш эксплуатаце дӀенний.

Бакъда, шоаш дика дисар кхоачаш а даь, распределитель болх бе койча я гӀишловхоша аьнна кӀира совгӀа ха яьннай. ХӀаьта а колхозий председателаш А. Коротицкий А. Рвачи цар болх мишта бу хьажа дукха сагота бац. Сенга хьеж-хьогӀ ух, хьалха хиначa безаме йоацача урокаша вӀалла пайда ца луш бисай-хьогӀ?

Халакете а. хиш дехкача лаьттай йоакхо ца еш йола факташ кхы а дукха йоалае йиш я. Июль бутт болалуш Наурски района «Красное знамя» яхача колхозера юрта боахама министерстве ена телеграмма сатийна хида йиш йоцаш яцар. Колхоза кулгалхой кхашка дила хий дац яхаш леткъаш бяр. ГӀулакх техкача гучадаьлар колхоза хиш дехкача сете цхьан секунда шаьн ахи кубометр хий хьачудоагӀилга. ТӀаккха мича дахад из? ДоагӀаш хьисапе хий деттача шин машинон массехк поливальщикоя эгтара дукхагӀа эце а канала чура 450—500 литр мара хий хьа ца эцаш, из Шелковской района кхашка ухар.

Из ца ховш вар колхоза председатель А. Покидко? Вацар. Министерство юкъе я езаш хилар колхоза кхашка хий дуллилга вӀаштӀехьдаккхара. Амма хий диллара дикагӀа йола ха тиина яр, шийхалнахьа хий ца диллача хьажкӀай хьувкъам а, шеко а йоацаш, лохагӀа хургба укхаза.

Ножай - Юрта района Гагаринех Орджоникидзеи цӀерагӀча колхозий хий дехкаш йола 200 гектар лаьтта ули Гудермесски ара. Дукхача шерашка хувца а ца хувцаш цу лаьтташ тӀа гуралья кӀа дӀадув. Лаьттал йоалла хьоанал цӀенъенна дӀайоалаш латт. ХӀаьта а, е соахка, е укх шера а тоъам хиллал удобреии тесса яц укх кхашка. цхьа дилла а хий диллaдац.

Мишта лов цу тайнара дола гӀулакх Ножай-Юрта юрта боахама управлене начальника С. Усманова? Дикача даь кара хилча цу лаьтташ тӀера хӀара гектара тӀара 30—35 центнер ялат чуэцаргдар, хӀинз укхазара чуэцар 17—18 центнер мара йоацача. Цох тоъам а бь багӀа колхозий кулгалхой а юрта боахама управлени а.

Цу тайнара дола гӀулакх ла йиш йолаш дац, лаьтташта доагӀача бесса доал де деа. Эгара хьалха цу гӀулакха оарцагӀвали веза нов. С. Усманов.

«Гехинский» совхоза 1979 шу чакхдоаллаш эксплуатаце хьаийтар 258 гектар хиш дехкаш дола керда лаьтташ. Унхаза 100 гектар тӀа шекара свеклаш дӀайира, вокхалахьа — дукхача шерашка тӀаювла баьцаш. Совхоза кулгалхоша цхьацца бахьанаш а доахаш, июль бутт юкъе кхаччалца хий дилландар цу лаьтташка.

ТӀехьара а, лакхе латтача органаш аларах ца боалиш. кхашка араьккхар ши насосни станци, царех цаӀ дукха ка ялалехьа еха дӀаэттар. Хала а атта а цкъа хий диллар дукхача шерашка тӀаювлача баьцашта, бакъда, шекара свеклаш дӀайийначa кхашка цхьа тӀадам божанзар.

Иштта гӀулакх леладе йиш йий хиш дехкача лаьтташца? Дагадоххарах аьлча, кхашка тӀоадал Ӏоаяра хий декха а дукха сиклуш бац укх боахама кулгалхой. ХӀаьта хӀинз эгара дикагӀа йола ха я из болх чакхбаккхара.

Хиш дехкача лаьттаех биэза пайда эцаш дола боахамаш а кӀезига дац республике. Царех я Шелковской района «Коминтерн», «Путь к коммунизму» яха колхозаш, «Самашкинский», «Шалинский», «Гудермесский» яха совхозаш, дукха кхыдола боахамаш.

С. АКАЕВ,
НГӀАССР юрта боахама министерства мелиораце отдела керттера агроном.

Калейдоскоп

УРАГӀА ДАХАЧА ОАЛХАЗАРА ЛАККХАЛГАРА КИ ЙОЛА АРХЕОЛОГИ

Аэрофлотосъемка гара новкъостал тӀа-гӀа дукхагӀа дех венгерски археологашна. УрагӀа дахача оалхазара лаккхалгара. йоагӀ-йоагӀача фильтрехи пленкехи пайда а эцаш, даьхача сурташ тӀара зелуш хул лаьттана гаьнийи бе-бе бесаш. Цу бесаш къердача гаимо маьхера сведенеш лу археологашта.

Масала, шрача заманахьарча гӀирсех юхейиса хӀамаш, кӀалйоахкача лаьттан шийтайнара ба бос. Цхьан хана ораш е сангараш хиначa моттиге тӀоадал дукхагӀа а баьцаш сийнагӀа а хул. Цхьан хана тайп-тайнара гӀишлош дагӀата моттигашкара баьцаш сийрдагӀа бос болаш хул, хӀана аьлча укхазарча лаьттанца хьоинал кӀезигагӀа я. Иштта бе-бе дола бесаш лаьттан тӀара зем боаккхачоa холац.

ДЕЛХИИТАШ ДОЛА ДОГӀЕИ УВТТАШ ЙОЛА ЙОКЪАЛИ

ЦӀаккха а ца хинначa тайпара чӀоагӀа йовхал эттай Америка ВӀашагӀкхийттача Штатий тоъал йоакхача территоре тӀа. АлххӀа 25 июле, «Ю.С. ньюс Энд Уорлд рипорт» яхача журнало беча хоамагӀа, йовхалах вийна 1200 саг белгалдаьккхав. Термометра тӀадаим Цельсе 40 градусага кхоачаш а кхы а кхагӀа а урагӀа бодаш деноши хинад. Канзас-Ситерча цхьан больницe кондиционер болх ца беш сецача хана, унахоша яьхад. меигей гӀойленех доакха аьшни чӀийнаш дукхa никъ баьча машина радиаторал мелагӀа доацаш дӀоахденнадар. Рынкашка хӀамаш эцаш бола нах йезигбенна6 сихха талх продукташ. Нью-Йорка. Филадельфе, Вашингтона, Чикаго городской водопроводашкара хин давлени кхераме лохача боарамга кхоачаш юхаьнна6. 76 водохранилищашкарча хин боарам унзаре чӀоагӀа лохбенна6.

ЦӀаккха а га денача тайнара дӀайха денача ахко даь зе хӀинзле а миллиардаш долларашца лоархӀам беш да.

Тамашаш йоацаш а дисац гӀулакх. Масала, кхы де хӀама а доацаш бисача Монтана штатерча фермерашен доахан леладерашен новкъостал дийхад догӀа делхийтара йола шоай торомаш... кхайкаеча химически компанешкара. Цхьабакъда, догӀа хӀинз а доацаш да. ГӀад дайна нах кийча ба тамашах теша а йокъал дӀаярг хьашт дола ахча дала а. «Токкам бииза йолча Ӏалама ӀоткъамбаРа методех ахча далера сабар деш хиладиш» аьнна бахача кахага штата Ӏаьдалаш кхайкача дӀакхьачад гӀулакх.

БЕ-БЕЧА ДОЗАЛА КАТЕГОРИЦА

Шера шозаткъа зеар француз ла тӀехдаьккха малар меларах. Производстве хулача човкех 58 процент цу бахьанех хулаш я. «Нувель обсерватор» яхача французски журнала даннегӀа, корта бохо малараш тӀехдоахача наьха вахар шийтта шу лоацагӀа да молаш боацача наьхачул. Малар тӀехдоахаш 4,5 миллион саг ва Француз, хӀаьта царех 2 миллион — хронически алкоголикаш. Гучадаьннад, юкъерча французо немцочул 25 процент дукхагӀа, англичаначул шоаза дукхагӀа, норвежцочул диазза дукхагӀа молаш хилар.

Цхьабакъда, кхы а шоллагӀа оагӀув а ма йий гӀулакха. ХӀара иттлагӀа волча французо, лаьду журнало, цхьа дакъа е ерриги а шийи доход е чхьагӀар деча производствица, е чхьагӀар дохкарца гӀулакх доагӀаш хилар бахьан долаш йоакх. Корта бохош дола малар дечарна доагӀача дакъах кхоач торговн оборотах 40 миллиард гаргга франк.

Алкоголизмa хӀамзара масштабаш — из доккха зулам дола хов, белгалдоакх журнало, корта бохош дола малараш меларашта а арахецарашта а.

(АПН).

ТОКИЙСКИ КХОСАБАРГИ АЗЕНА ТӀАЭТТА ЦУН УНЗАРА ӀИНДОРГӀЕН

Дукха ха йоацаш Токио хиина къайлагӀара совещани чакхъяьлар, дукхача хана дена США-нен. Китайнен, Японенен юкъе кийчъеш хинна кхьинс аьянс вӀашагӀйоллaрца. Из вӀашагӀйоллара лераш хӀинз гуш я Хайберски перевале, вешта кхыча моттигашка а: Къулба-Малхбоален Азера таиландско - кампучийски доазонгара дена Къулба - Малхбузен Азе пакистано - афгански доазонашка кхачалца, къулбаазиатски континента къилбаседа - малхбоалeн районашка массанахьа тӀаэттача цу аьлянса унзарча боадах ца дийцача а.

Индокитаера тӀом дӀабаьнначул тӀехьагӀа лерттӀаьнна хиина Азера политически ситуаци юха а кхохкалуш йоагӀа. Вьетнама доккха эхь а деш ше эшаьчул тӀехьагӀа Азера шийи хӀама лаьгӀденилга дӀа а даьккха, шийи къаьнарча духхьаларча агрессе политика тӀа яле гӀерт Вашингтон. Токиохи Пекинахи ког гӀертолга а еш.

Афгански повстанцаш оалачарна гера лоаттаделга кхы а шерде аьнна Китая яь решени Токио цхьание а тамаш еш яц, хӀана аьлча Пекин Вашингтоногахьа лестилга хоалуш дар «сийлахь - воккха бабрие лаьттар» дийнa волча хана а. Ха дӀа ме йода из къаьггагӀа хьагуш дар, дегӀадоагӀача мехкашка Пекинага «революционности» мел даьха дог дархе доха а деш.

Тахан пекински кулгалхой мировоззрени бӀаргаш а дукъадаь садала санна айьча антисоветизма лостам телаш я. Дунен халкъашта юкъерча вренера цар арахьара политика, доттагӀий, союзникаш хоржилга машар лорабара кхерамале чӀоагӀъелга, кхохкам лаьгӀбелга дага долаш яц, къилбаседехьарча лоала хоцол — СССР духьала мехкаш вӀашагӀ а теха каолици хьае гӀертара тӀаерзаь я.

Картер Хуа Гофэнацен Дэн СяопинацеН вӀашагӀ а кхийтта дӀахо Бжезинске Пекине лаьча визитаца чӀоагӀ а баь Пекинаи Вашингтонаи юкъе эттача барто. Токиоца тоссаденнача политически экономически бувзамаша боккъонца йола советашта духьаларча Малхбузен союзий члей яьй Китайх. Пекино тӀеххьарча хана Инде къилбаседа-малхбоален районашкара террористически, тийшача балхий элементаш хьаллацара. Пакистански доазон тӀара афгански бандиташи наемникаши дов де Ӏомабеш герзашца Ӏалашбара тӀадерзадаь деча боларо къаьгга хьахьонх моллагӀча мехкацара цун гӀулакх Советски Союзацара вокхан гӀулакхаца дусташ леладеш хилар.

Ӏилмани образованен даькъе Маос еш хинна ювца ца хеза эксперименташ соццайяр, цун гӀулакх хьаллаьца дӀакхухьараша, хӀана аьлча мехка экономикана чӀоагӀа Ӏаткъаш яр уж. ХӀаьта а, образованей экономикана доалдарси даькъера цун экстремизм дӀаьаккхаде а, «модернизацена» тӀехьа никъ дӀаболабаь керда китайски кулгалхой маоистски шовинизмана тӀерабовла лаьрхӀа бац.

Великодержавни никъ хьал а лаьца. «Сигален кӀаларчун» (иштта оал цар шоай мехках. — Р.) кердача кулгалхоша боккха тийша болх баьб дунен къамаш мунъадахара болама. Шийи амбициозни план кхоачашъяра США-нен тӀема блокашка гӀолларча цар союзникаштеи ма хулла чӀоагӀагӀа мархӀаэнкха гӀерт Китай.

Малхбузен «кераш» чӀоагӀа гӀаддаха хьувза. Токио ловзадаьча «китайски картах» ниса а шийи ханпакъа а пайда ийшаб лхаш. Бакъда, кӀезиг-дукха кхеташ йолча элементаша кхетаду ши шу хьалха «Экономиста» редакционни статья тӀа ядаь хиннe: «Мала воалалургйа Россена духьала хьалъоттаьча гиганта духьала, ше хьалкхеьчарна нерта тӀа ха ца йоле? Китайски аьсалахи японски технологеца гӀертарахи «цхьан дегӀадахнаре» нерлача вариантo ӀажагӀча Кхерама воӀ» ве тарлац - те, бухсоцаш дуне карадаца гӀортаргволаш?» яха дешаш.

Девендра КАУШИК,
индийски публицист.
(АПН).

МАШАРЕИ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА КХЕРАМЗЛЕННЕИ ТӀЕХЬА

МАШАРА ДИИ ТӀЕМАХ ДОЛА ДИЦЛУРГДОАЦАРИ

Машара Дерригдунен Совето тӀахьехарах 1 сентябрь машар лорабу Ди да аьдиа кхайкадаьд.

Цу денца дувзаденна АПН корреспондента Наталья Королевас интервью йицар машар лорабара йолча Советски комитета председателагара, академикагара Евгений Федоровгара.

— Евгений Константинович, хьагучох, 1 сентябрь — дунен шоллагӀа тӀом болабенна ди — ца хоаш кхайкадаьдац машар лорабу Ди де, аьнна? Хьона хетачох, тӀемах дагалаттар дац ца долийтилга мел лоархӀам болаш да тӀехьа тӀайоагӀача тӀехьенна?

— Дунен ши тӀом Европера дӀаболабенна хиларо, европейцаш санна машар бахьан долаш иштта дукха халонаш лайна ца хиларо, машара хьалашка вай континент яха кастта даргдола 35 шу дукккача даькъе кхетадайташ да. ХӀара шер-шера кӀезигагӀа хул дунен шоллагӀча тӀем тӀа дакъа лоацаш а на бӀаргабайна а нах. Бакъда, цу тӀема память, цун лераш хӀинз а дийна я, тӀадоагӀача кердача ноахалашка а яхаргья. Дунен шоллагӀа бар, дерригача тӀемашта юкъе эгара дукхагӀа цӀий Ӏоахийтарех ба, цо дӀадаькхад 50 миллион гаргга саьа вахар, дукккача гӀулакхашта Ӏомадаьд халкъаш. Эгара хьалха чоалхане деце а, геттара чӀоагӀа бакълолчун: тӀом шийи чулоацамга диллача къахетам боацаш, адамашта духьала ба, моллагӀа тайпа политически уйла кле а. моллагӀа ди лелабой а нах машара тӀехьа болча къовсама вӀашагӀкхета беза. Цу бакъдолчун лоархӀам кхы а лакхбенна6 вай атомни бӀаьшерене. Ӏоадаь ядерни герз дийна мел дола хӀама лаьттан тӀара дуккхаза а дӀадаккхара шортта тоъаргдолаш хилар теркалдича, къовсаме дола дешаш герзанца болча наьъаца къоастеде йиш йоацилга ха деза хьакъал мел долча сага. Ядерни конфликташ къоастаяра йола хьанъале альтернатива цаӀ мара яц — тайп-тайпара социально - экономически системаш машаре яхилга. ХӀаьта тӀом чакхбаьннача 35 шеро хьахьенхад, къаьстта Европа масалца белгалагӀа а хьокхаш, из иштта хила йиш йолга.

— ТӀехьарча шерашка вай на гу цхьадолча йӀоарашна адамаш «шийлача тӀема» оагӀорахьа дерзаде гӀерташ чӀоагӀа къахьегилга. Хьона хетаргахьа, фу де деза дунен халкъашта юкъера гӀулакх кхы а чӀоагӀагӀа кхохкалургдоацаш?

— «Шийлача тӀемо» дукха низ, энерги, рузкъа дӀадаьккхад европейцашкара а дунен кхыча районашна бахача нахагара а. Йиш яц дунен халкъашта юкъера хьалаш юха ирдалар бахьан долаш адамашта рузкъа хьекхоллара эша низаш ца эцаш а кхераме а дола керда герзаш хьадарга дӀаахийта.

Варшавски Договора вайчахьалхенний-доакъашхой Политически консультативни комитета майски (1980 ш.) совещане предложени йир кхоххам бола дерриге кхуерчаш дӀадахара а тӀом ца хинийтара а дунен массайолча районашкарча вайчахьалхенний Лакхерча кулгалхой совещани яра.

Дерригача мехкашкара дукхагӀа бола нах хиина а ца Ӏеш, малхбузеневропейски дукхагӀйола политически лидераш а кхохкам лаьгӀбара политика, шоайла кхета а кхеташ цхьана гӀулакхаш леладара тӀехьа хилар лаьрхӀача. Малхбоале-Малхбузе дола диалог дӀахо яхьа йиш я. машар а дунен халкъашта юкъера кхерамзле а чӀоагӀъяргья.

Глобальни е регональни средствaш яц машара политически средствашца къоастадургйоацаш. Бакъда, опыто хьахьонх, кхохкам лаьгӀбара а машар чӀоагӀбара а бола толам ше-шегӀа баргбоацилга. Цу гӀулакха къовсам лоаттабе беза.

Советски общественноста шийи кертера декхар лоарӀ кхохкам кӀаьдбара никъ шоашта ма могга хьалйоацилга, Хельсинке хиинача ерригевропейски совещане принципий ларда тӀа цхьана леладу машара гӀулакхаш шерделга.

Машара тӀехьа йола дунен халкъашта юкъера общественность хьинар а денал а долаш тӀема конфронтаце наькъа духьала хуле, дукхагӀа торонаш хургья «шийлача тӀема» керда талгӀи юхатоха. Машар лорабара йолча Советски комитета председателасанна, из тешал ду советски наха машар миссел дукха са тувсаш, цу гӀулакха миссел дукха къахьийта мкы цхьаькха хӀама дац аьнна. ТӀехьарча тӀем тӀа гаргара е безаш бола нах баймача хӀара дезалга хӀана кхачац аьнна хало кхаьчай. Вай машара тӀехьа доллаше а «советски кхерам» яхаш къамаьлаш дувцачар фашизмана духьаларча тӀем тӀа баймача 20 миллион сага сий доадаь а ца Ӏеш, хӀинз дийна бараш а лархӀац.

Машара тӀехьа болча советски наха дешаца а гӀулакхаца а чӀоагӀъю керда тӀом ца хьайтара духьала йола дунен халкъашта юкъерча къовсамхой солидарность. Цу солидарноста цхьа оагӀув хьахьокхаш гӀулакх да советски наха шоай лоӀамах машара Фонде ю взносаш. Советски машара фонде ахча телаш ва 75 миллион саг. мехкара хӀара кхоалагӀа вола граждани хӀана вац аьнна. Царна юкъе — болхлой, болхлахой, интеллигенце вакалаш, студенташ, дешархой, ди лелабу нах. Цхьайола взносаш сомаш дӀа ножаш — итт эзар сомашка дӀакхоач. Дукхачи пенсионерашa, торонаш сел йоакха йоацача наха, машара Фонда телача къахьегама сомашца хьахьонх лаьттаи тӀара вахар бахьан долаш цар мел чӀоагӀа безам ба машар лорабе.

— Ер хаттар риторически хила а мег, хӀаьта а... Европа дӀахо йодача хана миштa хилча бакъахьа хетар Хьона?

— Европа машаре а тоаенна а хилча бакъахьа ца хеташ советски саг бӀаргавайнавац соца. Вошта а воай бераштa а вай безам ба машаре, кхерамза, тешаме, цхьана гӀулакхаш леладеш йола Европа хьалье.

ДукхагӀа боза европейцаш цу тайнара йола Европа хьалье безам болаш ба. Цу духьа кхохкам лаьгӀбара. Хельсинке дийцачун материализаци яра тӀехьа ба уж, цу гӀулакхех Европе дахача халкъашта хӀанзлехьа пайда баьннаб.

Кхохкам лаьгӀбара тӀехьа болча Малхбузехьарча дукхача политически деятелашa белгалдоакх Советски Союза арахьара политически тина лерагӀа а дерриге уйла яь а йолга, импульсиини а йижа йоацаш а йолча Вашингтона наькъа тара а йоацаш, цо дунен халкъашта юкъера стабильность йоха ца йиташ лорае вӀаштӀехьдаьккхалга. Хельсинке совещани хиина пхи шу даьлча а цо лерагӀа а чӀоагӀа а чакхдоах ше тӀайийна гӀулакхаш.

Разрядка чӀоагӀъяра а цхьана леладу гӀулакхаш дегӀакхуалара а лоархӀаме гӀулакх де йиш я ерригевропейски совещане дакъа лоацаш хиннача вайчахьалхенний викалаш Мадриде вӀашагӀкхийтача. Цу гӀулакха чӀоагӀъе еза тешаме а шоайла кхетам хилара а атмосфера. Шеко а йоацаш, керттера декхар да Европера а дерригача дунен тӀара а кхохкам лаьгӀбелга Ӏалашдара.

Машар безаш йола дунен общность тӀехьа я ОСВ-2 Договора ма хулла сихагӀа ратификаци яра, юкъерча гаьналга кхуесача ракетно-ядерни герзах лаьца переговораш яра. Уж переговораш хилара цаӀ мара эшац — Малхбузехьарча Европе оттае керда американски ракеташ арахецарах НАТО-с баь соцам дӀабоаккхилга е, царц доале а уж хьаелга хӀанзарчоа соцадар мара.

Дицдала йиш яц хӀанзарча хана адамашта хьалхашка глобальни йола цӀенхаштта проблемаш хьалхашка латташ хиларах. Царех я, масала, дегӀаухача мехкашкара вахара боарам ма хулла сихагӀа айбелга, дерригача лаьттан Ӏалама рузкъах дикагӀа пайда эцилга, цунца эгара хьалха океана рузкъа а долаш, адамашта энергеца кхоачам белга, гонахьара Ӏалам лораделга, дукха кхыдар.

Кхетадеш да, кхохкам лаьгӀбелара, айхха дунен халкъашта юкъера цхьана гӀулакхаш леладара, герз Ӏоаделга соцадара долча хьалашна мара уж дешаш къоастаде йиш йоацилга. Цу гӀулакха кхы никъ бац. Уж проблемаш гаргарча итташ шерашка къоаста ца йойя, планета тӀа бахача наха цӀенхаштта йола халонаш хьалхашка оттаргъл — экологически а кхийола а кризисаш.

Тахан а кӀалхарбахa йиш яр миллионаш бола нах моцала лазарашта, йоазув ца хара нагахьа гераага дӀадолачох цхьа дакъа социальни гӀулакхашта эшачунга дӀадохийтаре.

Герз дӀадоаккхилга — из ерриг а социальни проблемаш къоастаяра цаӀ мара боаца нийса никъ. Кхоллама низа адамий ресурсаши нах боабарга дӀа ца а хьайташ, вежарашха новкъостал дарга дӀадахийта деза, эшараш напалм, ракеташ яц, школаши больницаши я.

Дунен тӀа тӀом герзи ца хуилга — дерригача дунен тӀарча машара тӀехьа болчара болама идеал. ХӀаьта из тайпа машар бецийи хӀара халкъа укх вай лаьтта хагалаттал?

(АПН).

1 сентябре—дешара керда шу

А. БУРОКАЛИНА фотомонтаж.

ДЕРРИГА А КИЙЧА ДА

Парте ЦК июньски (1980 ш.) Пленум чакхъяьнначул тIехьагIа района ерригача общественносто санна школай коллективаша а доккхий социалистически декхараш тIаийцар КПСС XXVI съезда даха ма доаггIа накъадахара. Цу декхарий лоархIаме дакъе дар дешаре кердача шерага дика кийчо елга. Цу дакъе хоадам боллаш болх баьб районе.

Наьсарен районе ерригa а 39 школа я, царех — 24 юкъерча, 8 юхханцарчел 5 баръI шерарчен дешара школаш а йолаш. Иштта районе я болх беча кегирхой сайрийпарен очно - заочни цхьацца школа. 1 сентябре школашка тIкъаь цаI эзар гIарта дешархо воагIаргва.

Дешар хьехилга хьалхарча дийнахьа денз дика вIашитIехьдаккхар дукхача дакъе школаш педагогически кадраща кхоачам хилла.. Iалашъяь хилярах тийпа да. Цхьаккха сага къайле яц, тха района школашка шерагара шерага математика, физика, химеи доазол дехьарча меттайи хьехархой чIоагIа ца тоъаш хулилга. Из доа цIендаь дIадаккхар дукха хальа образоване отдело кийчбу района школаш чанхьяьха мехка педагогически институташка конкурс йоацаш деша дIаоттаргбола кагий нахи мехкарийи. ХьалхагIа санна укх шера а цу тайппара деша бахийта кийчбеш болча 9—10 классий дешархоша кертеръярел совгIа лаьрхIа занятеш ергья школашка.

Района школаш моттигерча кадраща чIоагIъяра оаха хьалаьцача накъах хьадолаш дола беркат хIаппзе а гуш да. Иштта, укх шера районе балха хьаьхожаваьта 116 специалистах 40 саг Наьсарен районе хьалкхийна а цига школаш чакхъяьха а нах ба. Къона специалисташ тIаэцаpa хьалхе а кийчо яьй районе: ремонт яьй хьехархой бахача цIеноашта, царна кийчъяьй общежитеш квартираш.

ХIара шера шоай балха квалификаци лакхъеш дукха тха хьехархой хул хьехархой говзал лакхъяра йолча республикански институте. Укх шера цига дешаш районера 49 хьехархо хиннав. Цунца цхьана дукха замалахьа школаш Iалашъяьй гойтара пособешца, дешар хьехара технически средствашца. Школашка массанахьа а кабинетий системашка боьлаш латт. Иштта, хIанз районе я эрсий меттеи литературеи 35, наьно меттеи литературеи 30, математика 32, физика 28, кхыйола кабинеташ. Ерригаш а дIалаьрхIача соахка хинначул 27 кабинет дукхагIа я уж. 24 школе йолаш я норхI бIаь совгIча сага лаьрхIа дешара мастерскеш.

Школаш дешара кердача шерага дикагIа кийчъяра тIехь яьрна хиннача социалистически яхье дакъа лоацаш хилар ерригa коллективаш. Цига хьалхе яьнкхараштa хьожаяьй районои просвещене болхлой профсоюза райкомен карара кара теда ЦIе байракх. Яхьо тIо дир школашкара цаI ах эзар гаргга сага лаьрхIа моттиг йола 17 столовеи 8 буфети кийчъе а. Иштта, дика столовеш я Назранерча № 3 йолча, Экажкъонгий - Юртарча, Пхьиленкъонгий - Юртарча, Дошлакъий-Юртарча, Бурокiалхарча юкъерча школашкара яраш.

Белтгалбаккхал болх чакхбаьккхиб районе «Юкъара дешар хьехача школай дешархошта мах боацаш учебникаш теларга довларах» яха КПСС ЦК-н СССР Министрий Советен соцам кхоачашбара а. Ерригача школашта кхоачам хиллал учебникаш деннад, хIаьта 1—5 классий дешархошта уж мах боацаш деннад.

Ломма зовне гургалаш декарга школашка, дешара керда шу дIадоладенналга дIа а кхайкадеш. Дийкъала хилда из дешархой а цар хьехархой а!

А. УЖАХОВ,
Назрановски районо заведующи.

30-ча АВГУСТЕ

С. М. Кирова цIерагIа культурай салаIарен парк. 10.00. Аттракционаш. 14.00. Радиоконцерт. 14.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. «Валара маIанах лаьца» яха лекци. 18.00. Баьццара театр. Надтеречни Сунженски районашкарча художественни самодеятельноста коллективай творчески отчет. 19.00. Кинолекторий. «Кердадараш, хиннараш, бакъдараш».

Хиникий культура Дворец. 10.00. Дешара керда шу дIадолададалара хетадаь цIей. 12.00. Берий спортивни яхьаш. 16.00. «Бер школе дахвд» яха даьшта-ноаношта дола къамаьл. 18.00. Социалистически яхье хьалхе лелараштa хетадаь радиожурнал. 19.00. Акканара майда. «Вай дахаш дола законаш» яха къамаьл.

Н. К. Крупскай цIерагIа культура Дворец. 15.00. Болх беш хургья аттракционаш. 11.00. Болх беш хургда «Чебурашка» яха берий кинотеатр. 19.00. Кинолекторий. «Бераштa коммунистически кхетам балар» яха лекци.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Бераштa лаьрхIа мультфильмаш хьокхаргда. 18.00. Духовой оркестра концерт. 19.00. Кинолекторий. Хроникально-документальни фильмаш хьокхаргда. 19.30. Халхарий майда. «Оригинал» яха дискоклуб. 20.20. Баьццара театр. ШозлагIа хьокхача фильма сеанс.

31-ча АВГУСТЕ

С. М. Кирова цIерагIа культурай салаIарен парк. 10.00. Аттракционаш. 14.00. «Дека, илли, арахь!» яха радиоконцерт. 14.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. Кинолекторий. «В. И. Ленина сурт-сибат нохч - гIалгIай литературе» яха къамаьл. 18.00. Баьццара театр. Наурскии Ножай - Юртовски районашкарча художественни самодеятельноста коллективай творчески отчет. 19.00. Кинолекторий. «Кердадараш, хиннараш, бакъдараш».

Хиникий культура Дворец. 10.00. Дешара керда шу доладара хетаяь утренник. 11.00. «Знаней дунен тIа» яха кинопикъбелга. 12.00. «ЦаI массанешта тIехь, массабараш цхьаннена тIехь» яха ловзара программа. 16.00. Заводе гIолла бераштa лаьрхIа йола экскурси. 18.00. «Вай кIира» яха радиожурнал.

Н. К. Крупскай цIерагIа культура Дворец. 15.00 Болх беш хургья ерригa а аттракционаш.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Бераштa лаьрхIа мультфильмаш хьокхаргда. 17.00. Йоккха зал. Халкъа халхара ансамбла концерт. 19.00. Кинолекторий. Iилма - популярни фильмаш хьокхаргда. 19.30. Халхарий майда. «Оригинал» яха дискоклуб. 20.20. Баьццара театр. ШозлагIа хьокхача фильма сеанс.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

КЪОНА ХЬЕХАРХО

ПхелагIча классе йолаш хьеха бола ма бингге а безабелар Ужахова Радимхана английски мотт. Юххьанца дена дика я хеташ Iомаборь цо из. ХIаьта цул урока тIа йодаш тIадйодар Радимхан. Из предмет дезадалара тIагIолла английски мотт хьехаш йола преподаватель кхычарел дукхагIа езар цунна.

Мотт Iомабарал совгIа, из хьехачоа тара хила гIертар йиIиг. Цо мишта хьех, хаттир мишта ду зувра Радимхана. Цхьан хана со а из санна хьехаш хургья-кх, кхыдар а доаш английски мотт хьехаш, яхаш, уйла йора дешархочо. Шерагара шу миссаза доал чIоагIлора йиIига из уйла.

Школа яистеьнкхача дIаяо мича дешаргда-хьогI аз аха хеттар оттадар цуна хьалхашка. Из доаш хьалда хьасстадаь дар цун. Школе даьхача тIеххьарча шерашка английски меттацара безам хьы а чIоагIоIа лаккбелар.

Школа яистеьнкхача Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университете доазол дехьара метташ Iомадеча факультете деш йода Ужахова Радимхан. ТIеххьарча курсашка дешаш йолча хана цо мотт Iомабарал совгIа, дукха деш английски меттилара художественни литература, хьаIон цу литература ший библиотека. Университет чакхйоаккхача хана из английски меттах дика кхетош яр, вешта аьлча яаде, деша, дувца хоуш.

МагIалбике хьожаю университет яьккха йоI. Цига № 18 йолча юкъерча школе хьеха йолалу из. Иштта дIайолалу Ужахова Радимхани вахаре къахьегама никъ.

Саго шийна дезаш карагIоьа гIулакх кайоалаш дIадоххьалу. Цу тIехь беш бола бола безаме а хеташ буцу. Цу тайппара бераштa хьеха йолаелар из школе. Цуна мегар ший предмет бераштa дезадалийта, из дезаргдоляш дешархошта хьехам бала, ше царна дег чу йолийта. Хьалхарчул дикагIа английски мотт Iомабе болабелар дешархой.

Ужахова Радимхан мотт хьехара говзал кIоаргагIа йоаза а бераша из дикагIа Iомабара йола тоpонаш леха а гIерташ йолга - эйнача школа кулгалхоша из хьожайир интернациональни доттагIала клуба кулгалде. Гаьза хинна хьайппар цо шийна тIадилла из декхар.

— Массанена английски мотт безабелар, из Iомабар лоиры сона, — яхаш дувц Радимхана. — Цу тIехь аьттув балора интернациональни доттагIала клубих гIойле ярья аьна а хетар. Я а ялар гIойле.

Цига кулгалде эттача школа пионерий мехкарча а доазол дехьарча а дешархошца доттагIала бувзамаш хоттара а чIоагIдара а тIаберзабу цо кертера лостам. Украинерча, Латверча, Мордовски АССР-рча дешархошца, хIаьта иштта Германски Демократически Республикерча Болгарерча пионерашца доттагIал тосс Р. Ужахова кулгалдеча клуба членаш болча дешархоша. Немций а англичаний а меттала ладоь яисьмош кхухьийт МагIалбикерча бераша доазол дехьарча шоей доттагIашка. Иштта дола письмош царгара а ух клуба членашка. Бераштa юкъе интернациональни доттагIал чIоагIдарал совгIа, доазол дехьара метташ Iомадара а боккхача пайдане гIулакх хул цох.

Цу тайпара английски мотт хьехаш, школа общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лоацаш кхо шу доаккх комсомолкас Ужахова Радимхана. Цул тIехьагIа из Грозне, № 15 йолча юкъерча школе хьеха йода.

— Ший предмет дика кхетадеш я дIахьеха ховш а я Радимхан. — йоах школа директора Уськова Надежда Михайловнас. — Цунна дукха деза ше хьалаьца гIулакх. Бераш дукха дезаш, уж дийша а боккха сахьтам болаш а хьалхер ловш я. Цо боккха коммунистически, интернациональни кхетам лу бераштa. Школе моллагIа цхьа общественни гIулакх деш хилча, цунна юкъе дизза дакъа лоац. Укх шера воспитатель а йолаш Наурски районе «Авантард» яхача къахьегама лагере болх бир Радимхана.

Из дешархошта дукха еза хьехархо, коллективе сий деш а лоархIаш а йола саг я.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ЛЕНИНГРАД. Города полиграфически промышленноста предприятеша хана хьалха арахийцар школашта эша учебникаш гойтара пособеши.

СУРТА ТIА: печатник коммунистически къахьегама ударник Наталья Ногинова РСФСР къаний школашта арахийдача эрсий меттa учебникашка хьожаш я.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪОНА БОЛХЛОЙ КХЕБЕРИЙ КХЕТАЧЕ

Грознерча театрально - концертни зале шин дийнахьа болх беш хилар профессионально - технически образоване болхлой традиционни йола августовски конференци. Конференци йолаялалехьа дукхача педагогашта Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума сийлен грамоташ а дIаелар «Нохч - ГIалгIай АССР профтехобразоване заслуженни мастер» яха цIи хьожаярах хоам а бир.

Педагогий кхетачено ладийгIар «Профтехучилищай дешархошта, В. И. Ленина вахарен балхеи масалехи КПСС-ен советски халкъа революционни, тIемен къахьегамен традицейхи пайда а ийбеш кхетам балар» яхача ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **Г. Х. Эльмурзаевен** «Профтехобразоване дешара заведенеи балха итогехи къона болхлой кийчбара дикал дIахо лакхъяра хьакъехьарча декхарехи» яхача профтехобразоване республикански управлене начальника **А. Е. Кучеровен** лача докладашка.

Докладаш тIа белгалдаьккхар, шерагара шерага профтехобразоване - система республике шерагIа ржаш йоагIилга. Иштта, дешара кердача шера бIаь гарггача специальностех 31 училище болхлой говзалаш караерзаеш хургва 15 эзар эIаьнга саги йоIи. Царех хургба промышленносте, юрта боахаме къахьегаргбола лакха квалификаци йола къона болхлой. Училищашка дешара - материальни база дика вIаштIехьякххаро, цига болх береш говзал лакха йола педагогаш хиларо, партийни общественни организацешa вIаши айкха бувзамаш долаш къахьегаро торо лу къона болхлой кийчбара мел эша хьалаш вIаштIехьдаха. Цунца цхьана докладаш тIа белгалдаьхар дешара кердача шера дIадаха деза кхоачамбоацараш а.

В. АВТУРИНСКИЙ.

ФЕ ХИЛА

Дукха аварех хул шыкъажна водителаша лелара сухал боаранал тIехьaxap бахьан долаш. Соа сиха я лаьлле юха соцде я нокъзараккха а вIаштIехь ца долаш хьалха йоалача автомашинашта тIехьар тIаетталуш.

Укх шера дIебахача 7 бетта 41 авари яьй хьалха йодача автомашинашта тIехьера тIаетталуш, 15 саг ве а вуваш, 63 саг лоза а веш.

Каст-каста шийслу, водитель хьалха йодача автомашинал шийр хьалхаяккха а еле, цул тIехьагIа из шин вIаштIехьдаргдоацилга кхета а дийя, юха ший новкъа воалаш хьалха йодача транспорта тIаккхеташ, вох лозабийна Iеш, боабеш а моттигаш.

Наурски района Гвардейское яхача юртарча районни больница легковой автомашина лехкаш хиннача водителa С. Х. Берсанукаева Наурскaя яхача станцена юккерча машинаьхьа переезде хьалха йодача грузовой машина шеи тIаваьгIер тIехьара тIетехай. Цига 2 саг зийлая 2-нна чова нааш яьй.

Из тайпа авари яьй грузовой автомашина автобуса тIатехача Д. А. Злавкова а.

Паччахьалкхен автоинспекцега дукха каьхаташ ух Грозне бахача нахагара. Цар ладу дукха водителаш йонераш йоацача машинашца а, учете дIа а ца оттаеш кхычахьара тIайоалаяьча машинашца а лелаш хиларах, царех цхьаьбараш машина лаала бокъо душ дола тешал доацаш хиларах.

Нохч - ГIалгIай АССР МВД ГАИ-с 22—23 августе «Госномер» яха рейд йир город Грозне, дIа-хьа лелара бокъонаш телхаераш хьагучабахар дукха. Цу шин дийнахьа ГАИ йоалайир наьха шоей доалахьера 80 автомашина.

Цу дийнахьа соацабьраштa юкъе вар шера водительски бокъонаш дIаякхьа хиина ВАЗ-21011 № 19-11 ЧИР автомашина шофер А. Сухтыгов, ВАЗ-2103 № 59-08 ЧИИ лехкаш хиина С. Хатуев водительски бокъо вIалла йолаш а ваццар, иштта бар ВАЗ-2103 КЦГ лехкаш хиина Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза болхло М. Касуев, М-412 № 42-85 ЧИР лехкаш хиина С. Шилов, ВАЗ-2103 № 33-94 ЧИИ лехкаш хиина О. Писарев, кхы дукххабараш.

Массехьа ди даьккхар автомашинаша шоей даьшка хьежаш латташ, хIаьта дукххачарна машинаш дIа а ялийзар, царга доаттIаш дола документаш ца хилар бахьан долаш. Цу рейдах урок хила мегаргья лалла бокъо луш дола документ а доацаш автомашина ко бе а делла наькъабувлилга дезаденнача наха.

ДIАДАХАЧА КIИРАГIА — 21 АВГУСТА ДЕНЗ 28 АВГУСТАГА ЯХАЧЧАЛЦА ЙОЛЧА ХАНА — РЕСПУБЛИКА НАЬКЪАШКА 29 АВАРИ ЯЬЙ, 4 САГ ВИИНАВ, 25 САГ ЛОЗАВАЬВ.

НГIАССР МВД ГАИ.

БОЧАГIБОЛА НАХ

Бераш школе долха хьалхара ди — цхьоалагIа сентябрь боккхагIчарна а зIамагIчарна а — массанена а доккха цIей да. Ди мел кхаьла доагIе а, из сирдадоаккх делача бераша, царна тIаювхача хозача школьни формаша, бе доахкача зизаша.

Школе тахин керттера ках ба укх шера дукхьашха деша доагIа бераш. Из цар шоаш а кхеталу. Цар доккхал ду шоашта тIаювхача школьни формах, хIанзалца ца хайнар дунцача книжнаех. Шоаш хьакъалеча бIарташца дерригa а цIенхаштта зув цар.

Город Грозиерча № 48 йолча юкъерча школе укх шера цхьоалагIча классашка дешаш 100 гаргга бер хургда. Дешара шу хIанз мара дIадолалуш деце а, тахан юххьанца школе даьхкадац бераш. Укх шера май бетта хиинад уж укхаза. Цул хьалхагIа а йовзийтай царна школа берий бешамашкарча воспитателаша.

Май бетта даьнцен воаношцеи школе хиннача бераштa яйзар школьни музей, пионерски цIа, парташ тIа дешархой санна Iохайша даьгIар. Шерача коридоре выставка яр. Цига хьахьекхадар деша воагIачоа мел эшар: учебникаш, тетрадаш, ручкаш, тайп-тайпара къалаш. Даьшти воаноштеи хьехархоша дийцар дукхьашха школе дода бер мишта кийчде деза.

Цхьа дика традици я № 48 йолча юкъерча школе. Укхаза дешара шу дIадолалучахьалхарча дийнахьа хьоашалгIа дех нах шу даьнна бераш. ДIахойт тIадоагIача шера школе даха уж кийчдаля дезаш долга.

Тоъал чоалхане программа я цхьоалагIча классе деша дагIача бераша карасрзае езар. Къамьал предложенешта декъя ха деза. Предложенеш дешашта, дешаш слогашта декъа Iомалу. Iодецар кхета а деш йоккха йоаца тексташ шьрра Iеша Iомалу, дийшачох жоп дала хв деза. Гонахьарча вахара зем баккха, шоашта дайзар хьадувца Iомалу.

Иштта хьалхарча классе Iомалу цхьаннегара иттнегa кхаччалца, цул тIехьагIа иттнегара бIаьннега кхаччалца тIатоха, тIера даккха, сурташ декх, къахьегам бовз.

ХIаьта фу ховш да цхьоалагIча классе деша доагIа берш?

Укх шера № 48 йолча юкъерча школе цхьоалагIча классе деша доагIачарех дукхагIа дараш берий бешамашка их да.

— Берий беша кийчон группашка хиннача атта а безаме а деш, — йоах школа завуча Девятова Анна Ильиничнас. — Соахка цхьоалагIча классе дешаш хиннача 80 совгIча берах цхьаккха а дешара тIехьадусаш дацар. Цар зианеш кIоарга хилар хьахьокх дешаш хинначарех 64 проценто «4», «5» йолаш шу чакхдаьккха хиларо.

№№ 33, 80, 104 йолча берий бешамашкара бераш да № 48 йолча юкъерча школе деша ухараш. Царех № 80 йолча берий беша хилар со. Цул заведующе Глушак Лидия Васильевнас йоах:

— Шеко яц укх шера а тха бераша дика дешаргхилара. Бераш цхьаннегара иттнега а иттнегара цхьаннета а кхаччалца дагара ду, тIатоха, тIерадакха хов. Нова цхьайола геометрически формаш, царна юкъера башхалонаш къоастае Iомадаьд.

Берий бешарча кийчон группе дукха теркам тIалоттабу бераш шаьрра мотт бувца Iомадара. Шоашта бIаргадайначох лаьца бувзам а болаш дувца, стихаш еша Iомабу. Кийчон группа лелаеча воспитатела Приставка Людмила Ильиничнайна занлеш чакхъйхара дикагIа йола методаш хьалаха хов. Кхойта шу да цо школе долха бераш кийчду.

Иштта хьакаре къахьегаш я музыкальни занятеш чакхйоахаш йола Макарова Людмила Филипповна а. Цо бераштa юххьанцара музыкальни образовани лу.

Школе санна къахьегама урокаш а хул кийчон группе. Укхаза Iомаду пластилинах хIамаш хьае, сурташ дехка.

Берий беша дIадоладаьр школе дегIакхувлар чIоагIа лоархIам болаш да. Школанен берий бешаи юкъе дикка бувзам ба. Из бувзам чIоагIбара берегболча балха план оттаяьй.

Кийчон группо яшта деш хьожаш, царна новкъостал деш хул школе цхьоалагIа классаш лелаергйола хьехархой.

— Дешара шу дIадоладалехьа айса хьехаргдолча берех дукхагIдараш довзаш яр со, — йоах цхьоалагIча класса хьехархочо Павлинова Татьяна Павловнас. — Са классе дешаш хургболчарех дукхагIа бараш №№ 33, 104, 80 йолча берий бешамашкарча кийчон группашка дешаш хинаб. Бовз сона уж кийчбеш хиина воспитателаш а бераш шоаш а. ХIанзе а, шеко а йоацаш, ала йиш я, № 80 йолча берий бешарча Середенко Оксанас, Татиосов Сергея, Коновалов Сашас школе а дика дешаргда, аьнна. Дика хов царна кийчон группана ха дезар.

Берий бешамашкара воспитателаш а каст-каста школе ух дешара шу дIадоладелча. Цар дIайовзийт берий оамалаш, бераштa ховр, ца ховр. Берий бешамий заведующеш, воспитателаш санна, урокашка ух, педсовете дуц бераш школе даха кийчдарах лаьца.

Кийчон группе хиина бераш «Iадика хийла хьа берий беш» аьнна тIеххьара утренник а даь накъадаьхад. Уж унахцIена, могаш да, дешара шу дIадоладара эша знанеш я. Царга чоарнал а хатта дукхьала енай школьни коллектив. ХIанз керда вахар дIадоладеча цар никъ ираз долаш хилба!

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 август
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа.
9.05 — IуйIранара гимастика.
9.30 — Пионерски концерт.
10.00 — «Шеина, дай-ноаной!».
10.30 — «Дунен халкъий творчество».
11.00 — «Дешарий_го».
11.45 — «Москвичка» яха телевизиони клуб.
13.00 — «Объектив».
13.30 — «Спортлото» 33-гIа тираж.
13.45 — «Вай адрес — Советски Союз». Куйбышевера передача.
14.30 — Кердадараш.
14.45 — Казахски ССР а, Казахстана Коммунистически парте а 60 шу дизарн хетаяь Эскара парад а Алма-Ата къахьегамой демонстраци а. Алма-Атера передача.
15.15 — Щедрин. «Иллей доаькъолгаш». Фильм-балет.
15.35 — Бераштa дола фильм. «Лаьттара а сигаленашкара а тамашийна хIамаш». Художественни фильм.
16.40 — «БIаргагушдар — тешь хададар».
17.40 — «Из ца хилча бош яц», «ЦIе ийй» яхача мультфильмай программа.
18.10 — Политически обозревателa Летунова беседа.
18.40 — Халкъи доах СССР халкъа артистка Бархина.
19.05 — «Саг. Лаьтта. Вселенни».
19.50 — «Мистелаиза йола урок» яхача телевизиони художественни фильма премьера. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха». Информационни программа.
21.45 — «Алма-Ата доттагIалаша вIашагIхьет». Музыкальни программа.
Йистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

9.00 — «Легендай дунен тIа». Фильм-концерт.
9.30 — «Эрсий къамаьл».
10.00. — «Екатерининский дворец» яха телевизиони документальни фильм.
10.30 — «Шахматни школа».
11.00 — «IуйIранара почта» яха музыкальни программа.
11.30 — «Афгански репортаж. 1980-гIа шу». Телевизиони документальни фильм.
12.15 — «Теремок» яха зIамигача бераштa йола передача.
12.45 — Фильм.
12.55 — «Са пачхалкъалакен салте».
13.25 — Тютчевa стихотворенех лола «Хьо, тIеххьар безам» яха фильм-концерт.
14.10 — «Фу? Мича? Маца?» яха телевизиони викторина.
15.15 — КПСС XXVI съезда дизза накъагIоргаш. Социалистически яхьа дневник.
15.45 — Киножурнал.
15.55 — «Седлаг». Телевизиони журнал.
16.40 — «Киноькъашархочун спутник».
17.10 — Пинчук. Массовета цIерагIча Паччахьалкхен академически театра «Сигале — лаьтта» яха фильм-спектакль.
19.00 — Паганини сонаташ кхоачашъяь дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Шахмурзаевас а (скрипка), Гарина а (гитара).
19.15 — «Уназцlено». Iилман-популярни программа.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Румцайси ледаьь тамашийна хIамаш» яха мультфильм. (ЧССР).
20.15 — «Iилман оакар». Казахски ССР Iилмай Академи. Передаче дахъа лоацаш ба: Социалистически Къахьегама шозза Турпал, СССР Iилмай Академе президент Александров а, Казахски ССР Iилмай Академе президент Кунаев а.
21.00 — Бетховен. № 1 йола симфони.
21.40 — «Горизонта лехьа балдараш» яха телевизиони художественни фильм. 1-ра а, 2-гIа а сереш.

31 август
I ПРОГРАММА
ШАХТЕРА ДИ.

8.00 — «Ха». Информационни программа.
8.30 — «Зарядка е дIаотта!»
9.15 — «Халкъа вIаараш».
9.30 — «Гургал бетта саьхьте».
10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва!».
11.00 — «Уназцlено». Iилман - популярни программа. Передача дIаьху РСФСР заслуженни лора Белавичовас.
14.15 — «IуйIранара почта» яха музыкальни программа.
12.15 — «Iилмеи техникеи». Киножурнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск». Передача дIаьху Белянас.
14.00 — Стендале из цIи йолча романах дола «ЦIен IаьржеI» яха телевизиони дукха серийни художественни фильм. ЯльлагIа сери.
15.05 — «Городаша нах» яхача цикла «Качканар» яха телевизиони документальни фильма премьера.
15.40 — Тахан шахтера Ди да. Передаче дакъа лоацаш ва СССР кIорa промышленноста министр Братченко.
15.55 — «Шун кисьмоех». Шахтера Дена хетаяь музыкальни программа.
16.45 — «Киношкъбара клуб». Передача дIаьху Ю. А. Сенкевича.
17.40 — Мультфильм.
15.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Олимпийцаш юха цIабахеб».
19.00 — Олимпиада-80» яхача культурни программа концертии цiккалцара РСФСР искусства мастерий концерт.
19.30 — «Мистелаиза йола урок» яхача телевизиони художественни фильма премьера. ШоллагIа сери.
21.00 — «Ха». Информационни программа.
21.35 — Интервидене фестиваль. Сопоте дийна эстрадни иллей конкурс. (Польша). Йистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

9.00 — «Астрахань», «Бендеры» яхача телевизиони документальни фильмай программа.
9.45 — Глинка. Йоккха секстет.
10.10 — «Выставка Буратино».
10.40 — Балета артистий концерт.
11.10 — «Дийнача хIамий дунен тIа».
12.10 — «Халкъа хьесташ». Фильм-концерт.
12.40 — «Искусства мастераш». СССР халкъа артист Петкер.
13.30 — «Шоина, дай-ноаной!».
14.20 — «Эрсий лира йийай укхаза».
15.00 — Э. Хемингуэй. «Океанфо гIайренаш» яха телевизиони спектакль. Хьалхара а шоллагIа а дакъош.
17.45 — Паччахьалкхен Коренински эрсий халкъа хора концерт.
18.45 — «Котало иккараш». Фронтовой доттагIий клуб». 8-ча фецарча эскара ветеранаш вIашагIкхетар.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Мирр-мирр» яха мультфильм. (Венгри).
20.15 — «Форд а уназцlено а» яхача «Кагирской город» яхача документальни фильмай программа.
20.30 — СССР Паччахьалкхен академически симфонически оркестра концерт.
21.40 — «Шун цIен адрес» яха художественни фильм.

РАДИО

30 август

6.40 — «Комсаш леладераш». Зарисовка (нохчий мет.).
6.55 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий мет.).
10.20 — Йоазонхой парте съезда (нохчий мет.).
11.00 — Художественни самодеятельноста вованъошхой концерт (эрсий мет.).
11.40 — «Хаиа ху тешал». Поэта Хь. Осмиева творчествах йола беседа (гIалгIай мет.).
12.30 — «Кулгвалочун сий-лоархIам». Очерк (эрсий мет.).
16.00 — РажполадугIарзий хьтараштa жоп лу гIишлоноьрен архитектурай гIулаккашта йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен комитета председатель Куличкова (эрсий мет.).
16.15 — Шун письмех дола концерт (гIалгIай мет.).
16.30 — Хоамаш.

31 август

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Шоина дукхаеза иллеш» (эрсий мет.).
12.30 — Школьнии студенческии иллеш—(эрсий мет.).
16.00 — «Къона гIехье» (нохчий мет.).
16.30 — «Школьный глобус» яха радиовыпуск (эрсий мет.).
18.00 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай мет.).
18.30 — «Иллеца доттагIал дараштa дола концерт» (нохчий мет.).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунда 2 — 7 метр сиха мух а болаш, фегара температура республике гIолла 20 — 25, Грозне 22 — 24 градус йIовхал а йолаш ха отта мег.

Кхоанен ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, бе-беча оагIонашкахьара секунда 2 — 7 метр сиха мух а болаш, фегара температура буйсашка 9 — 14, деношка республика къулбехьа 19 — 24, къилбаседехьа 22 — 27 градус йIовхал а йолаш ха латта тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттеи деношка

СФ05301. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4072.